

PLAN RAZVOJA
LJUDSKIH RESURSA
NA PODRUČJU OPĆINA
ŽEPČE, USORA, MAGLAJ
I GRADA ZAVIDOVIĆI

SADRŽAJ

1. ANALIZA DRUŠTVENO-EKONOMSKE SITUACIJE U OPĆINAMA MAGLAJ, USORA, ZAVIDOVIĆI I ŽEPČE	3
1.1. Opća gospodarska situacija	9
1.1.1. Struktura po djelatnostima i ekonomski pokazatelji	10
1.1.2. Poduzetnička infrastruktura i poslovna klima	24
1.2. Demografski trendovi	28
1.2.1. Broj stanovnika i radno sposobnog stanovništva	29
1.2.2. Migracije stanovništva	32
1.3. Zaposlenost i nezaposlenost na nivou ciljnih općina	33
2. ANALIZA OBRAZOVNOG SUSTAVA U ZENIČKO – DOBOJSKOM KANTONU S POSEBNIM FOKUSOM NA CILJNE OPĆINE.....	34
2.1. Predškolski odgoj i osnovnoškolsko obrazovanje.....	34
2.2. Srednjoškolsko obrazovanje	36
2.3. Visoko školstvo	40
2.4. Ostalo obrazovanje (neformalne obuke, cjeloživotno obrazovanje).....	43
3. KARAKTERISTIKE RADNE SNAGE NA TRŽIŠTU RADA.....	46
3.1. Zaposleni po djelatnostima i prosječna plaća.....	46
3.2. Karakteristike nezaposlenih	50
3.2.1. Stopa nezaposlenosti i radno sposobno stanovništvo.....	50
3.2.2. Nezaposleni prema školskoj spremi, dobi i spolu	51
3.2.3. Nezaposleni prema trajanju nezaposlenosti i spolu.....	57
3.3. Potrebe lokalnih poslodavaca.....	58
3.4. Potrebe i karakteristike osjetljivih skupina na tržištu rada.....	60
3.5. Rodna ravnopravnost.....	62
4. GLAVNI TRENDVI NA TRŽIŠTU RADA.....	64
4.1. Razina gospodarske aktivnosti stanovništva	64
4.2. Stanje na evidencijama Službi za zapošljavanje	65
4.3. Potražnja za radnom snagom.....	67
4.4. Politike zapošljavanja u ciljnim općinama.....	67
5. PLAN RAZVOJA Ljudskih RESURSA U OPĆINAMA ŽEPČE, USORA, MAGLAJ I GRADU ZAVIDOVIĆI	69
5.1. Plan razvoja ljudskih resursa u općini Usora	70
5.2. Plan razvoja ljudskih resursa u gradu Zavidovići	71
5.3. Plan razvoja ljudskih resursa u općini Žepče	72
6. PREPORUKE.....	75
7. STRATEŠKI FOKUSI – PRIJEDLOG CILJEVA I MJERA	77
8. INDIKATIVNI FINACIJSKI OKVIR	84

POPIS TABELA	85
POPIS SLIKA	86
POPIS GRAFIKONA	86

1. ANALIZA DRUŠTVENO-EKONOMSKE SITUACIJE U OPĆINAMA MAGLAJ, USORA, ZAVIDOVIĆI I ŽEPČE

Zeničko – dobojski kanton jedan je od deset kanton Federacije Bosne i Hercegovine, koji se nalazi u središnjem dijelu Bosne i Hercegovine. Kanton se rasprostire na površini od 3.343,3 km², što čini 12,81 % Federacije, te se po veličini nalazi na trećem mjestu odmah iza Sarajevskog i Tuzlanskog kantona.

Geografski Kanton graniči na sjeveru, sjeveroistoku i dijelom istoku s Republikom Srpskom, na sjeveroistoku i istoku s Tuzlanskim kantom, na jugu sa Sarajevskim kantom, dok se na jugozapadu i zapadu graniči sa Srednjobosanskim kantom. Kad je riječ o geografskom položaju treba istaknuti da se Kanton gotovo u potpunosti nalazi u slivu rijeke Bosne, koja protiče južnim, jugozapadnim, zapadnim i sjevernim dijelom njenog područja.

Slika 1 Geografski položaj Zeničko – dobojskog kantona u Federaciji

Izvor: <https://orthopediewestbrabant.nl/bih-karta-kantoni/>

Osim rijeke Bosne, kroz ovu Kanton teku i veće rijeke Krivaja i Usora, a na njenom području nalaze se i tri veća vještačka jezera u općinama Vareš, Zenica i Zavidovići. Najveća planina Zeničko-dobojskog kantona je planina Tajan koja se nalazi između Kaknja i Zavidovića, a čiji se najviši vrh nalazi na 1297 metara nadmorske visine.

Reljefne karakteristike i nadmorska visina cijelog područja Kantona kreću se u rasponu od 140 do 500 m u sjevernom dijelu gdje prevladava umjereno kontinentalna klima.

S druge strane na jugu Kantona nadmorske visine se kreću 500 m do 1000 m, što ovaj dio čini brdskim i visoko brdskim područjem na kojem se susreće tipična kontinentalna i umjereno kontinentalna klima. Središnji dio Kantona je visoko brdovito i planinsko područje s nadmorskom visinom do 1472 metra, te na ovom području prevladava utjecaj planinske klime. Veliki dio površine Kantona je pod šumama (66%) s velikim zalihama drvene mase u iznosu od oko 40 milijuna m³. Poljoprivredno zemljište čini 19,8 % ukupnog zemljišta, dok ostatak, prema Studiji upotrebne vrijednosti za Zeničko – dobojski kanton, čini izgrađeno zemljište.

Bogatstvo prirodnim resursima kao što su ugljen, željezna ruda i druge mineralne rude, drvena masa, opredijelila su gospodarski razvoj ovog područja na kojem se nalaze najznačajniji industrijski objekti iz oblasti energetike i rudarstva. Osim toga, Kanton je poznata po svojoj metalurškoj i metaloprerađivačkoj industriji koja ima dugu tradiciju na ovim prostorima. Ostale važne gospodarske grane su drvena industrija, proizvodnja celuloze i papira, tekstilna industrija, proizvodnja struje i poljoprivreda koja djelomično čini osnovu za razvoj kapaciteta prehrambene industrije koja posljednjih godina na području ove Kantona bilježi rast. Posljednjih desetljeća na području Kantona primjetan je rast broja gospodarskih subjekata iz oblasti usko vezanih za automobilsku industriju. Potrebno je naglasiti da Kanton ima i potencijale za korištenje obnovljivih izvora energije (vode, insolacija, vjetrovi i ostalo).

Kanton ima povoljne geoprometne karakteristike, jer se nalazi u središnjem dijelu Bosne i Hercegovine kroz koji prolazi magistralni put M-17, željeznička pruga i dijelom izgrađena trasa autoputa na koridoru Vc. Geoprometni položaj Bosne i Hercegovine, a samim tim i Zeničko – dobojskog kantona je veoma povoljan za uspostavljanje najkraćih veza Zapadne Europe prema Bliskom Istoku i Srednje Europe prema Mediteranu.

Prema podacima s popisa stanovništva provedenom 2013. godine, na području kantona živjelo je 364.433 stanovnika, te je i po ovom parametru Kanton na trećem mjestu odmah iza Tuzlanskog i Sarajevskog kantona. U svom sastavu Kanton ima dvanaest jedinica lokalne samouprave, odnosno gradskih/općinskih područja i to: općina Breza, općina Doboj-Jug, općina Kakanj, općina Maglaj, općina Olovo, općina Tešanj, općina Usora, općina Vareš, općina Žepče, grad Visoko, grad Zavidovići, te grad Zenica koja je administrativno sjedište.

Slika 2 Mapa Zeničko - dobojskog kantona

Izvor: <https://www.pkzedo.ba/ba/stranica.php?id=39>

Za potrebe plana razvoja ljudskih resursa od svih općina Zeničko – dobojskog kantona promatrat će se i analizirati općine Maglaj, Usora, Žepče te Grad Zavidovići.

Općina Maglaj odnosno grad Maglaj je jedan od najstarijih gradova. Prostire se na površini od 252,4 km² i čini 7,54 % Kantona, odnosno 0,5 % teritorije BiH. Teritorij općine čini 40 naseljenih mjesta organiziranih u 20 Mjesnih zajednica, u kojima je prema popisu iz 2013.godine živjelo 23.146 stanovnika.

Općina Maglaj ima izvanredan geoprometni položaj, jer je 90 km udaljena od granice s EU ima dobru povezanost sa svijetom jer kroz nju prolaze željeznička pruga Ploče-Sarajevo-Doboj-Bosanski Šamac kao i magistralni put M-17 koji je preko Republike Hrvatske veza sa središnjom Europom. Bitno je istaknuti da se u njenoj neposrednoj blizini nalazi i dio trase budućeg autoputa u okviru Koridora Vc. Prema indexu razvijenosti općina Maglaj spada u III kategoriju JLS-srednje razvijenih općina s indexom 0,79 pri čemu treba napomenuti da iz godine u godinu bilježi pozitivan trend rasta gospodarskih aktivnosti.

Slika 3 Teritorija općine Maglaj

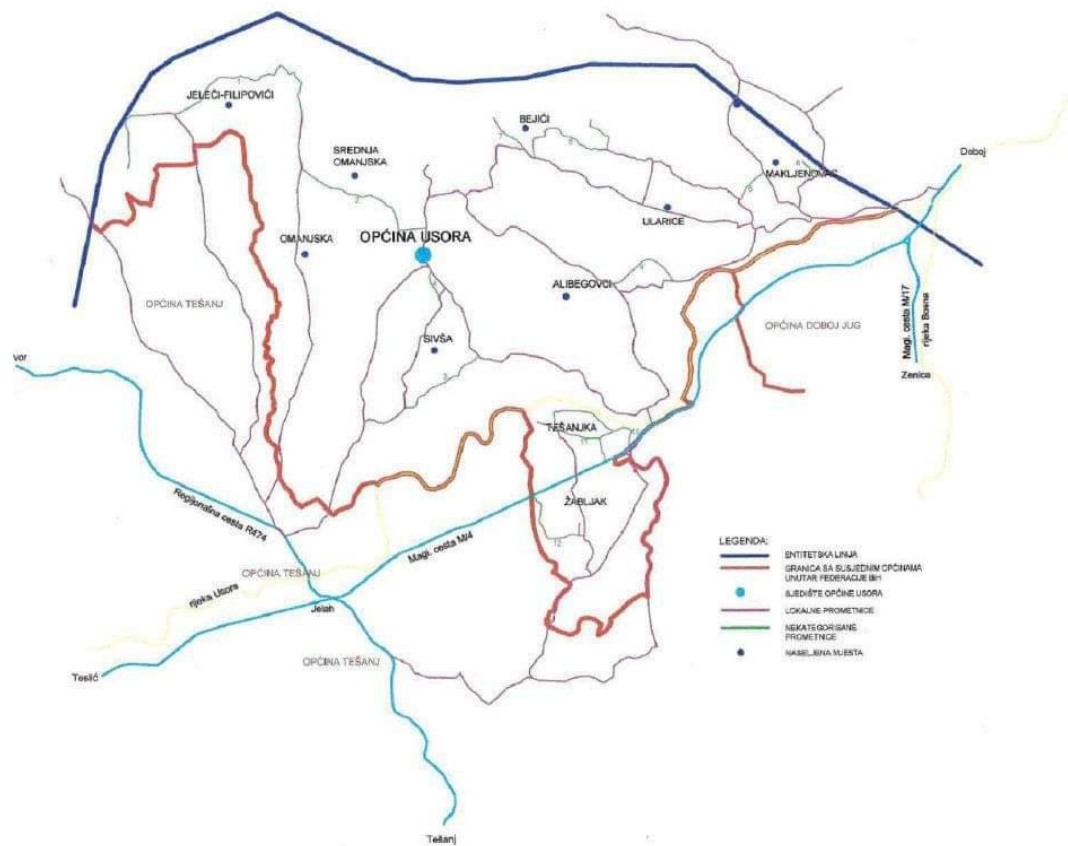

Izvor:

https://www.maglaj.ba/slike2/dokumenti/strategija%20razvoja/strategija_razvoja_opcine_maglaj_2021_2027_g.pdf

Općina Usora nalazi se u dolini istoimene rijeke i prostire se na površini od 49,8 km². Kroz ovu općinu prolazi magistralni put M4 koji povezuje Doboj, Tešanj i Teslić i kojim se izlazi na magistralni put M17. Na području ove općine je, prema popisu stanovništva iz 2013. godine, živjelo je 6.603 stanovnika, u 13 naseljenih mjesta. Riječ je o prostorno relativno maloj općini koja ima veliki gospodarstveni potencijal, obzirom da je u njoj tijekom 2021. godine bilo registrirano 345 poslovnih subjekata, što čini oko 5% ukupnog broja pravnih subjekata Kantona. Gospodarstvo ove općine iz godine u godinu raste i razvija se što joj je priskrbilo mjesto u krugu razvijenijih gospodarskih sredina na području Federacije.

Slika 4 Karta općine Usora

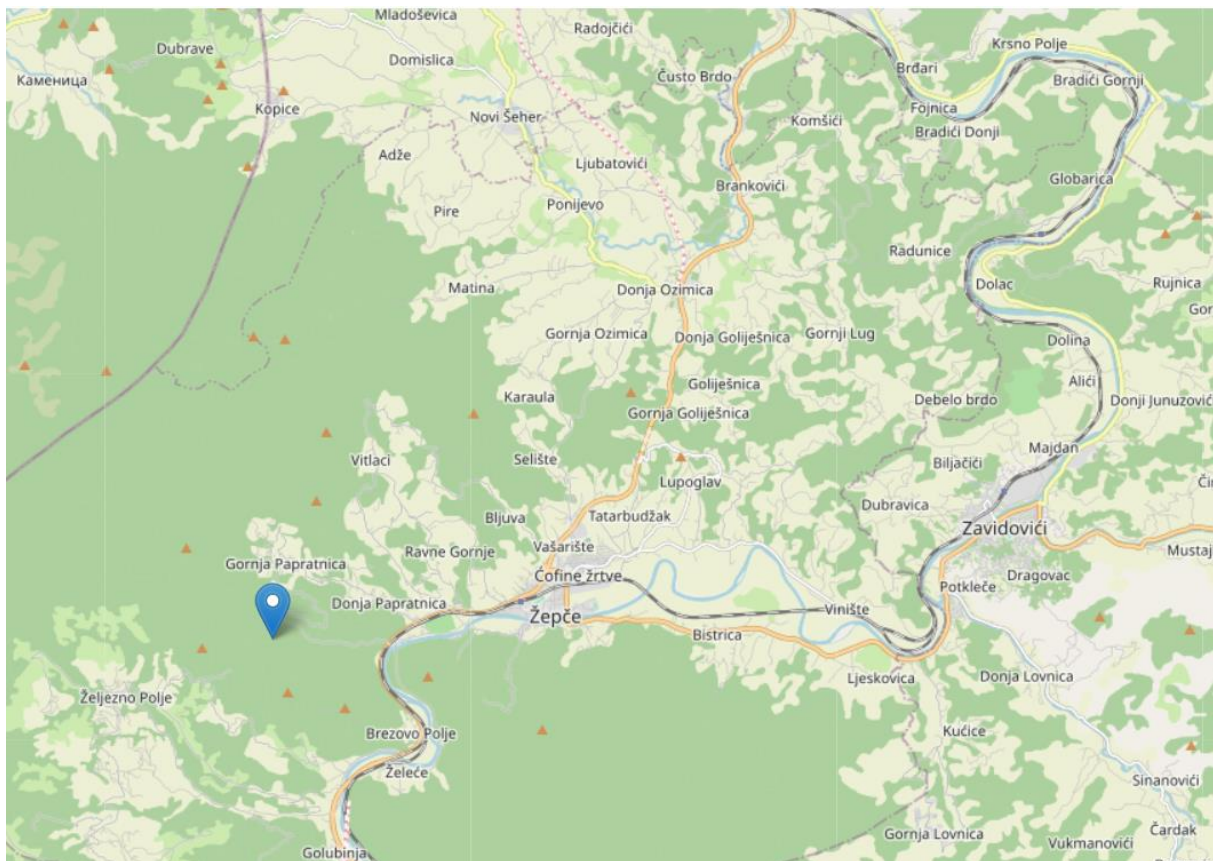

Izvor: <https://m.facebook.com/Opcina/photos/a.256319057756927/256386624416837/#> =

Općina Žepče prostire se na površini od 282,3 km² na kojoj se nalazi 48 mjesnih zajednica u kojima je prema popisu iz 2013.godine živjelo 30.219 stanovnika. Kroz područje općine prolazi magistralni put M17 koji je spaja s jugom i sjeverom zemlje, a razvoj cestovne mreže baziran je na planiranoj gradnji koridora Vc. Dužina trase koja će prolaziti kroz prostor općine Žepče je 21,5 kilometara, a obuhvata dva čvorišta, jedno u naselju Golubinja, a drugo u Ozimici, a planira se i međuregionalno čvorište Tuzla-Žepče-koridor Vc. Kroz općinu Žepče prolazi i željeznica Šamac-Doboj-Sarajevo-Ploče.

Tijekom 2021.godine na području općine bio je registriran 561 poslovni subjekt, što je 8,2 % od ukupnog broj pravnih osoba na području Kantona. Važno je istaknuti da prema gotovo svim parametrima gospodarskog razvoja općina Žepče pripada skupini najrazvijenijih općina na području Federacije BiH.

Slika 5 Karta općine Žepče

Izvor: <https://www.geografijabih.com/opcina-zepce>

Grad Zavidovići s površinom od 556,4 km² je druga po veličini jedinica lokalne samouprave na području Kantona. Prema popisu iz 2013. godine, nekada općina, a danas Grad Zavidovići su brojali 35.988 stanovnika, koji su živjeli u 47 naseljenih mjesta organiziranih u 21 mjesnu zajednicu. Kroz područje općine prolazi željeznička pruga Šamac-Sarajevo-Ploče, nekoliko regionalnih puteva, a od magistralnog puta M 17 udaljena je 13 km. Tijekom 2021. godine na području općine bila su registrirana 474 pravna lica, što je 6,9 % od ukupnog broja pravnih lica na području Kantona. Inače, Grad Zavidovići prema indexu razvijenosti pripada skupini nerazvijenih općina Federacije.

Slika 6 Karta Grada Zavidovići

Izvor: <https://zavidovici.ba/wp-content/uploads/2018/04/STRATEGIJA-RAZVOJA-POLJOPRIVREDE-OP%C4%86INE-ZAVIDOVI%C4%86I-ZA-PERIOD-2018-2023.-GODINE.pdf>

1.1. Opća gospodarska situacija

Zeničko-dobojski kanton se prema svim socioekonomskim pokazateljima, tijekom 2021. godine, nalazila na 5 mjestu među kantonima koje čine Federaciju BiH. Samo godinu ranije dakle 2020. godine nalazila se na šestom mjestu. Tijekom 2021. godine na području Kantona bilo je registrirano 6.808 pravnih subjekata, 8.168 obrta i 4.314 poslovnih jedinica u sastavu drugih pravnih subjekata. S obzirom na veličinu najveći broj pravnih subjekata registriran je na području Grada Zenice, dok se na drugom mjestu po broju pravnih subjekata nalazi općina Tešanj. Najveći broj pravnih subjekata pripadaju kategoriji malih i srednjih poduzeća. Ukupan broj pravnih subjekata u ovoj Kantonu sudjeluje s 12% u ukupnom broju pravnih subjekata u Federaciji.

U 2021. godini na području Kantona, prikupljeno je 65,4 milijuna poreza na dohotke fizičkih lica, što je iznos za 19,9 % veći nego u 2020. godini. Na području Kantona prema podacima za 2021. godinu bilo je zaposleno 82.178 osoba, što čini 15,6 % od ukupnog broja zaposlenih na području Federacije. Istovremeno broj nezaposlenih osoba iznosio je 54.543 osobe, što je 17,5% od ukupnog broja nezaposlenih na području Federacije.

Tijekom 2021. godine na području Kantona zabilježen je rast obima industrijske proizvodnje u iznosu od 2 %. Najbolji rezultati postignuti su u oblastima glavnih industrijskih grupacija u proizvodnji trajnih proizvoda za široku potrošnju, kapitalnim proizvodima, industriji proizvodnje intermedijalnih proizvoda. Prema područjima i klasifikaciji djelatnosti najveći

rast imala je prerađivačka industrija, proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom, te vađenja ruda i kamena.

Prosječna neto plaća u Kantonu tijekom 2021. godine iznosila je 858,00 KM, što je 86,1% prosjeka Federacije. Na području Kantona registrirano je 62.399 umirovljenika čija je prosječna mirovina iznosila 453,00 KM.

Poduzeća iz Zeničko-dobojskog Kantona su tijekom 2021. godine u inozemstvo izvezli roba u vrijednosti 2.004 milijuna KM, što je 20,4% ukupnog izvoza koji su u promatranom periodu ostvarila poduzeća iz Federacije BiH. Istovremeno vrijednost uvezene robe iznosila je 1.880 milijuna KM, što je 12,4 % ukupnog uvoza na području Federacije BiH. Zanimljivo je kako je ovaj Kanton u 2021. godini zabilježio trgovinski suficit u iznosu od 123 milijuna KM, pri čemu je pokrivenost izvoza uvozom iznosila 106,6%.

Tabela 1 Broj registriranih pravnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017-2021. godina

	Godina	Ukupno	Pravna lica	PJ u sastavu pravnih lica	Fizička lica-obrtnici	Broj poduzeća na 1000 stanovnika
Kanton ZE-DO	2017.	17.452	6.425	4.158	6.869	48,47
	2018.	18.353	6.602	4.150	7.601	51,12
	2019.	18.863	6.660	4.288	7.915	52,68
	2020.	19.059	6.684	4.310	8.065	53,38
	2021.	19.290	6.808	4.314	8.168	54,49

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

1.1.1. Struktura po djelatnostima i ekonomski pokazatelji

Kada se promatra broj registriranih subjekata može se zaključiti da se ukupan broj registriranih subjekata u, periodu 2017-2021. godine, u sve četiri općine povećavao, kao i u samom Kantonu.

Tabela 2 Broj registriranih pravnih subjekata u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu od 2017-2021. godine

Općina	Godina	Ukupno	Pravna lica	PJ u sastavu pravnih lica	Fizička lica-obrtnici	Broj poduzeća na 1000 stanovnika
Maglaj	2017.	909	338	202	369	39,74
	2018.	925	340	204	381	40,49
	2019.	962	339	221	402	42,32
	2020.	989	337	223	429	43,70
	2021.	1.005	344	222	439	44,91
Usora	2017.	321	163	66	92	49,51

	2018.	336	168	65	103	52,17
	2019.	333	161	66	106	52,09
	2020.	348	164	77	107	54,90
	2021.	357	165	84	108	56,90
Žepče	2017.	1.335	545	357	433	44,53
	2018.	1.389	553	353	483	46,40
	2019.	1.407	552	365	490	47,16
	2020.	1.421	549	365	507	47,73
	2021.	1.437	561	366	510	48,53
Grad Zavidovići	2017.	1.181	443	304	434	33,34
	2018.	1.255	464	306	485	35,57
	2019.	1.292	469	303	502	36,82
	2020.	1.297	457	307	533	37,05
	2021.	1.317	474	297	546	37,94
Zeničko-dobojska kanton	2017.	17.452	6.425	4.158	6.869	48,47
	2018.	18.353	6.602	4.150	7.601	51,12
	2019.	18.863	6.660	4.288	7.915	52,68
	2020.	19.059	6.684	4.310	8.065	53,38
	2021.	19.290	6.808	4.314	8.168	54,49

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Kada se gleda po djelatnostima, tijekom 2021. godine na području Kantona najveći broj pravnih subjekata 26,95% poslovalo je u oblasti trgovine, 13,17 % njih bavilo se prerađivačkom djelatnošću, dok se 11,95 % bavilo ostalim uslužnim djelatnostima.

Tabela 3 Pregled broja pravnih subjekata prema djelatnosti u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017-2021. godina

	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	133	142	144	141	140	40	38	43	43	46	800	967	969	1006	1030
B Vađenje ruda i kamena	18	20	19	21	22	4	4	5	5	5	1	1	1	0	0
C Prerađivačka industrija	845	892	908	943	994	222	228	256	256	260	1098	1202	1262	1268	1286
D Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom	17	19	20	22	22	31	32	33	39	41	4	5	6	33	77
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom	45	45	43	42	44	7	8	10	10	11	12	12	11	12	12
F Građevinarstvo	336	356	362	365	371	51	52	52	50	49	251	302	330	373	409
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	1337	1381	1412	1435	1471	1719	1705	1745	1746	1739	1804	2009	2052	2056	1989
H Prijevoz i skladištenje	331	338	351	365	378	152	153	160	163	165	755	786	798	794	782

I Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane	89	103	108	114	123	248	259	273	272	287	941	1011	1081	1090	1104
J Informacije i komunikacije	84	97	101	106	111	24	24	26	28	27	46	54	60	63	67
K Financijske djelatnosti i osiguranja	20	19	18	18	18	267	237	290	308	306	27	29	34	36	44
L Poslovanje nekretninama	117	122	123	119	124	3	3	4	3	3	4	7	7	8	11
M Stručne, naučne i tehničke djelat.	291	304	323	340	359	78	78	76	77	79	310	333	347	354	383
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	93	99	105	105	112	77	78	78	80	81	74	76	86	87	83
O Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osigur.	390	389	389	394	393	114	111	108	108	107	0	0	0	0	0
P Obrazovanje	207	206	210	207	212	185	185	185	187	188	47	58	64	62	61
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	163	174	175	177	174	73	74	77	76	73	116	123	125	124	132
R Umjetnost, zabava i rekreacija	517	516	509	495	497	477	476	456	444	437	40	49	48	48	45
S Ostale uslužne djelatnosti	1391	1380	1340	1277	1243	386	405	411	415	410	539	577	634	651	651

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Tabela 4. Pregled broja pravnih subjekata prema djelatnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu 2017-2021. godina

A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	7	8	8	8	8	2	2	2	2	3	33	32	39	49	50
Usora	3	3	3	2	3	0	0	0	0	1	16	18	17	20	18	
Žepče	21	22	24	25	26	5	5	5	5	5	102	118	112	124	127	
Zavidovići	19	20	19	17	16	1	1	2	3	3	49	54	56	52	61	
Kanton ZE-DO	133	142	144	141	140	40	38	43	43	46	800	967	969	1006	1030	
B Vađenje ruda i kamena	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Usora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Žepče	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	
Zavidovići	2	2	2	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kanton ZE-DO	18	20	19	21	22	4	4	5	5	5	1	1	1	0	0	
C Prerađivačka industrija	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	43	43	40	42	46	6	7	8	8	9	36	40	53	54	60
Usora	28	29	28	31	33	4	5	5	5	5	20	23	24	22	26	
Žepče	85	90	94	96	97	28	27	32	32	32	52	54	55	50	52	
Zavidovići	38	45	48	51	58	17	19	21	21	20	47	55	57	60	67	
Kanton ZE-DO	845	892	908	943	994	222	228	256	256	260	1098	1202	1262	1268	1286	
	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.

D Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom	Maglaj	0	0	0	0	0	3	3	3	3	3	0	0	0	1	3
	Usora	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	0	0	0	3	4
	Žepče	1	1	1	1	1	3	4	4	4	4	0	0	0	0	2
	Zavidovići	0	0	0	0	0	2	2	2	6	6	0	0	0	1	1
	Kanton ZE-DO	17	19	20	22	22	31	32	33	39	41	4	5	6	33	77
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	2	2	2	2	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	Usora	2	2	2	2	2	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
	Žepče	3	2	2	2	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	Zavidovići	4	4	4	4	4	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1
Kanton ZE-DO	45	45	43	42	44	7	8	10	10	11	12	12	11	12	12	
F Građevinarstvo	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	21	23	23	21	21	4	4	3	3	2	12	13	12	23	23
	Usora	5	6	2	26	6	2	2	1	1	1	0	2	4	5	4
	Žepče	33	35	34	32	34	10	10	10	9	9	15	24	24	31	32
	Zavidovići	49	52	51	50	53	2	2	2	2	2	18	29	39	42	43
Kanton ZE-DO	336	356	362	365	371	51	52	52	50	49	251	302	330	373	409	
G Trgovina na veliko i na	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	50	53	55	56	59	70	70	71	72	73	138	136	136	139	134
Usora	28	28	26	27	29	21	19	22	26	30	15	18	18	18	18	

malo; popravak motornih vozila i motocikala	Žepče	108	110	111	110	112	151	151	156	153	153	104	112	27	118	111
	Zavidovići	81	84	88	87	90	109	112	108	108	102	155	168	34	169	167
	Kanton ZE-DO	1337	1381	1412	1435	1471	1719	1705	1745	1746	1739	1804	2009	2052	2056	1989
H Prijevoz i skladištenje	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	29	29	29	29	32	6	6	6	6	6	46	47	42	44	45
	Usora	9	9	9	9	9	2	3	3	3	3	10	7	6	4	3
	Žepče	55	54	55	57	56	10	10	10	11	12	28	27	27	26	29
	Zavidovići	11	11	11	14	15	13	13	13	13	12	24	29	34	38	43
Kanton ZE-DO	331	338	351	365	378	152	153	160	163	165	755	786	798	794	782	
I Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	4	5	5	6	6	8	9	12	12	11	47	49	49	50	52
	Usora	1	2	3	3	3	2	2	2	2	4	16	17	17	15	15
	Žepče	2	3	4	5	4	30	30	31	30	31	50	58	62	61	62
	Zavidovići	7	9	7	7	8	15	17	18	18	17	70	74	81	84	81
Kanton ZE-DO	89	103	108	114	123	248	259	273	272	287	941	1011	1081	1090	1104	
J Informacije i komunikacije	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	6	8	8	7	7	1	1	1	2	2	2	2	2	2	4
	Usora	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Žepče	4	5	5	6	6	3	3	1	1	1	2	2	2	4	1
	Zavidovići	5	7	7	5	5	0	0	0	1	2	2	2	2	3	3
Kanton ZE-DO	84	97	101	106	111	24	24	26	28	27	46	54	60	63	67	

K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	1	1	1	1	1	1	20	26	27	2	1	2	2	2	2
	Usora	1	1	1	1	1	1	3	3	7	0	0	0	0	0	0
	Žepče	2	2	1	1	1	3	15	19	20	2	2	2	2	2	3
	Zavidovići	1	1	1	1	1	0	18	21	22	2	1	1	1	2	2
	Kanton ZE-DO	20	19	18	18	18	267	237	290	308	306	27	29	34	36	44
L Poslovanje nekretninama	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Usora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žepče	2	2	3	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Zavidovići	2	2	2	2	2										
	Kanton ZE-DO	117	122	123	119	124	3	3	4	3	3	4	7	7	8	11
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	12	12	12	13	12	3	3	3	3	3	15	18	18	18	19
	Usora	8	9	10	9	9	1	1	1	1	1	4	5	5	4	5
	Žepče	17	17	16	17	19	8	8	7	7	7	22	24	25	25	27
	Zavidovići	21	22	23	22	25	8	7	7	7	6	14	16	17	17	19
	Kanton ZE-DO	291	304	323	340	359	78	78	76	77	79	310	333	347	354	383
N Administrativne i pomoćne	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	1	2	4	4	4	1	1	2	4	4	6	7	8	6	6
	Usora	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
	Žepče	5	6	5	5	5	3	3	3	3	3	1	1	2	4	3

uslužne djelatnosti	Zavidovići	2	1	1	2	1	3	2	2	2	2	3	2	2	3	2
	Kanton ZE-DO	93	99	105	105	112	77	78	78	80	81	74	76	86	87	83
O Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osigur.	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	24	24	24	24	23	7	7	7	7	7	0	0	0	0	0
	Usora	13	13	13	13	12	6	6	6	6	6	0	0	0	0	0
	Žepče	50	50	50	50	50	8	8	8	8	8	0	0	0	0	0
	Zavidovići	26	26	26	26	26	9	9	2	2	2	0	0	0	0	0
Kanton ZE-DO	390	389	389	394	393	114	111	108	108	107	0	0	0	0	0	
P Obrazovanje	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	11	11	12	14	14	14	14	15	15	15	2	3	3	2	2
	Usora	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0
	Žepče	14	14	13	12	12	18	18	18	8	18	4	6	7	7	7
	Zavidovići	18	16	17	17	18	14	14	14	2	14	3	3	3	3	1
Kanton ZE-DO	207	206	210	207	212	185	185	185	187	188	47	58	64	62	61	
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	13	13	12	11	9	6	6	7	7	7	8	8	7	7	7
	Usora	8	8	8	8	8	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2
	Žepče	10	10	9	10	11	3	3	3	3	3	8	9	9	8	8
	Zavidovići	12	14	14	14	14	9	9	9	9	9	10	10	10	10	10
Kanton ZE-DO	163	174	175	177	174	73	74	77	76	73	116	123	125	124	132	
	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.

R Umjetnost, zabava i rekreacija	Maglaj	27	26	27	26	27	29	30	32	30	1	1	1	1	1	
	Usora	12	11	11	11	10	6	6	4	4	1	1	2	1	1	
	Žepče	32	32	32	30	31	38	36	36	37	3	2	2	4	4	
	Zavidovići	236	37	38	39	39	47	45	46	44	0	0	1	1	1	
	Kanton ZE-DO	517	516	509	495	497	477	476	456	444	437	40	49	48	48	
S Ostale uslužne djelatnosti	Općina	Pravne osobe					Jedinice u sastavu					Obrti				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Maglaj	84	77	74	70	70	21	21	23	22	22	22	23	29	30	30
	Usora	38	39	34	33	32	10	11	12	14	14	7	8	10	12	10
	Žepče	98	95	90	84	87	21	22	22	24	13	39	42	43	43	43
	Zavidovići	109	111	110	97	97	36	36	36	35	34	37	40	44	47	45
Kanton ZE-DO	1391	1380	1340	1277	1243	386	405	411	415	410	539	577	634	651	651	

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Iz prethodne tabele, može se vidjeti da u općini Maglaj najveći broj privrednih subjekata je u oblasti prerađivačke industrije, zatim slijedi trgovina na veliko i malo, te oblast prijevoza i skladištenja. Ista situacija je i u ostale tri općine.

Ako se promatraju glavni ekonomski pokazatelji, u periodu 2017-2021. godine poredeći izvoz ostvaren u FBiH i Kantonu, može se zaključiti da izvoz kantona sudjeluje u ukupnom izvozu FBiH između 20,9 % (2021.) i 20,1% koliko je zabilježeno 2020. i 2019. godine. U ovom periodu sve najznačajnije izvozne rezultate ostvarila je općina Maglaj, dok je značajne izvozne rezultate ostvarila i općina Usora koja je po veličini prostorno najmanja od promatrane 4 općine. Grad Zavidovići prostorno najveća jedinica lokalne samouprave, u odnosu na promatrane četiri, nekada središte drvne industrije, ostvario je nešto skromnije izvozne rezultate. To, pak, ukazuje na nizak nivo gospodarske aktivnosti kad su u pitanju proizvodna poduzeća.

Kada je u pitanju uvoz u periodu 2017-2021. godina, Kanton sudjeluje od 13,7 % (2018.) do 12,2 % (2020.) u ukupnom uvozu Federacije. Također, može se reći da su promatrane općine u posljednjih pet godina imale trend rasta uvoza. Gledano po općinama, jedino je općina Žepče u četiri od promatranih pet godina imala trgovinski deficit. Trgovinski deficit imao je i sam Kanton, osim u 2021. godini kada je zabilježen suficit od oko 123,5 milijuna maraka.

Stopa nezaposlenosti u Kantonu je 2017. godine iznosila 17,8 %, koliko je iznosila i 2019. godine, dok je u ostalim godinama bilježen njen neznatni pad.

Iako u porastu, prosječne plaće u Kantonu su u cijelom periodu niže od prosječnih plaća na nivou FBiH. Učešće Kantona u FBiH u pogledu broja stanovnika je u navedenom periodu oko 16,4 %.

Detaljnija analiza glavnih ekonomskih pokazatelja data je u naredne dvije tabele.

Tabela 5 Glavni ekonomski pokazatelji Zeničko-dobojskog kantona za period 2017-2021. godina

Elementi	Federacija BiH					ZE-DO županija					Učešće županije u F BiH				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj stanovnika u hilj.	2.201	2.201	2.190	2.185	2.169	360	360	358	357	354	16,4	16,4	16,3	16,3	16,3
Poreski prihod u mil.KM	380	398	428	452	530	54,3	48	50	54,5	65,3	14,3	12,1	11,6	12,1	12,3
Poreski prih.po stan.u mil.KM	173	181	195,4	206,9	245	151	133	139	153	185	87,3	73,4	70,9	73,9	75,5
Industrijska proizvodnja-index	103,8	100,8	97,3	94,2	109,8	100,7	96,6	93,6	101,2	102	0	0	0	0	0
Izvoz robe-u 000 KM	7.254.540	7.911.910	7.620.114	6.871.411	9.571.099	1.483.111	1.709.002	1.534.714	1.379.718	2.003.527	20,4	21,6	20,1	20,1	20,9
Uvoz robe-u 000 KM	12.435.049	13.226.591	13.844.811	11.680.596	15.131.784	1.642.506	1.814.030	1.738.485	1.442.912	1.880.078	13,2	13,7	12,6	12,2	12,4
Pokrivenost uvoza izvozom u %	58,3	59,6	55	58,8	63,3	90,3	94,2	88,3	97	106,6	0	0	0	0	0
Trgovinski bilans u 000 KM	-5.180.509	-5.354.681	-6.224.697	-4.809.186	-5.560.685	-159.395	-105.028	-203.771	-43.194	123.449	3,1	2	3,3	0,9	-2,2
Zaposlenost prosjek	467.894	519.800	531.483	520.162	525.397	74.796	82.688	84.169	82.073	82.178	16	15,9	15,8	15,8	15,6
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	1.550.130	1.538.814	1.526.894	1.513.497	1.499.495	255.588	253.510	251.083	248.333	300.921	16,5	16,5	16,4	16,4	20,1
Radna snaga broj	825.865	855.410	845.053	841.762	837.076	138.624	142.068	139.843	138.600	136.721	16,8	16,6	16,5	16,5	16,3
Stopa registrovane zaposlenosti u %	30,2	33,8	34,8	34,4	35	29,3	32,6	33,5	33	27,3	0	0	0	0	0
Stopa aktivnosti u %	53,3	60,8	55,3	55,6	55,8	54,2	56	55,7	55,8	45,4	0	0	0	0	0
Nezaposlenost – prosjek	357.971	335.610	313.570	321.581	311.679	63.828	59.380	55.674	56.527	54.543	17,8	17,7	17,8	17,6	17,5
Stopa registrovane nezaposlenosti u %	43,3	39,2	37,1	38,2	37,2	46	41,8	39,8	40,8	39,9	0	0	0	0	0
Neto plaća-prosječna u KM	860	889	928	956	996	737	763	793	820	858	85,7	85,8	85,5	85,8	86,1
Penzija – prosječna	372	399	416	428	428	387	416	437	451	453	104	104,3	105	105,4	105,8
Broj penzionera	409.100	416.828	424.009	428.117	429.545	61.943	62.795	62.894	62.871	62.399	15,1	15,1	14,8	14,7	14,5
Broj poslovnih subjekata	105.961	110.536	112.955	114.867	117.160	13.294	14.203	14.575	14.749	14.976	12,5	12,8	12,9	12,8	12,8

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Makroekonomski pokazatelji po kantonima
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/makroekonomski-pokazatelji-po-kantonima>

Kada se govori o trgovinskom deficitu Zeničko-dobojskog Kantona koji je prisutan u periodu 2017-2020. godina, od promatranih općina u ovoj Analizi jedino je općina Žepče imala deficit, osim u godini 2020. kada je došlo do smanjenja ekonomskih aktivnosti uzrokovanih epidemijom COVID-a 19. Ostale općine su imale trgovinski suficit, pri čemu treba posebno izdvojiti općinu Maglaj koja je u periodu od 2017. do 2021. godine imala gotovo 3 puta veći izvoz od uvoza.

Tabela 6 Ostvareni izvoz i uvoz općina Maglaj, Usora, Žepče, Zavidovići i Zeničko-dobojskog kantona u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Izvoz	Uvoz	Pokrivenost uvoza izvozom	Saldo robne razmjene
Maglaj	2017.	147.359.439	49.719.434	296,38	97.640.005
	2018.	188.670.759	54.490.529	346,25	134.180.230
	2019.	133.263.264	62.232.974	210,75	70.030.290
	2020.	140.148.271	45.583.733	307,45	94.564.538
	2021.	210.962.023	65.091.807	324,10	145.870.215
Usora	2017.	45.090.986	33.188.709	189,10	29.570.509
	2018.	62.759.218.	26.147.993	166,46	17.377.080
	2019.	74.304.006	29.387.186	252,48	44.916.819
	2020.	62.713.687	21.750.408	288,33	40.963.279
	2021.	78.830.569	35.000.703	225,23	43.829.866
Žepče	2017.	47.784.535	65.444.655	73,02	-17.660.120
	2018.	74.725.876	88.876.106	84,08	-14.150.230
	2019.	84.377.298	88.020.366	95,86	-3.643.068
	2020.	78.923.835	74.224.219	106,33	4.699.615
	2021.	87.583.367	91.230.712	96,0	-3.647.345
Zavidovići	2017.	59.837.748	36.295.216	164,86	23.542.534
	2018.	63.558.891	33.078.209	192,15	30.480.622
	2019.	52.804.399	31.416.921	168,09	21.390.478
	2020.	47.976.165	29.519.878	162,52	18.456.286
	2021.	61.202.644	32.932.395	185,84	28.270.249
Zeničko-dobojski kanton	2017.	1.483.111.221	1.642.506.570	90,30	-159.395.348
	2018.	1.709.001.806	1.814.029.890	94,21	-105.028.174
	2019.	1.534.713.528	1.738.485.193.	88,28	-203.771.665
	2020.	1.379.718.300	1.442.912.121	96,96	-43.193.820
	2021.	2.003.527.021	1.880.077.557	106,57	123.449.464

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Može se reći da Kanton po svim ekonomskim pokazateljima spada u grupu II, gdje se nalaze srednje razvijeni Kantoni u Federaciji.

Kategorizacija jedinica lokalne samouprave radi se u pet grupa a prema indeksu razvijenosti u FBiH, dok se kategorizacija Kanton radi u tri grupe, pri čemu viši broj grupe znači niži nivo razvijenosti (Tabela 7.):

Tabela 7 Kategorizacija jedinica lokalne samouprave i Kanton prema indeksu razvijenosti

Skupina	Vrijednost JLS indeksa	Skupina	Vrijednost indeksa na nivou kantona
I	>1,25	I	>1,25
II	<1,00, 1,25>	II	<0,75, 1,25>
III	<0,75, 1,00>	III	<0,75
IV	<0,60, 0,75>		
V	<0,60		

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Prema ovoj kategorizaciji, Usora, Maglaj i Žepče spadaju u III grupu što znači razvijene općine, dok se Grad Zavidovići nalazi u IV grupi gdje se nalaze nerazvijene općine. Prema indexu razvijenosti u Federaciji, Kanton je tijekom 2021.godine zauzimao 5 mjesto na rang-listi od deset kantona u Federaciji i nalazi se u grupi II srednje razvijenih Kanton.

Tabela 8.Rang razvijenosti općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Index	Rang	Grupa
Maglaj	2017.	63,5	58	
	2018.	0,79	44	III
	2019.	0,79	44	III
	2020.	0,80	40	III
	2021.	0,79	42	III
Usora	2017.	94,6	34	
	2018.	0,84	37	III
	2019.	0,86	37	III
	2020.	0,89	30	III
	2021.	0,90	30	III
Žepče	2017.	131,8	8	
	2018.	0,79	46	III
	2019.	0,79	43	III
	2020.	0,79	43	III
	2021.	0,79	40	III
Zavidovići	2017.	57,2	65	

	2018.	0,72	54	IV
	2019.	0,84	53	IV
	2020.	0,83	52	IV
	2021.	0,73	53	IV
Zeničko-dobojski kanton	2017.	92,8	6	
	2018.	0,81	5	II
	2019.	0,84	5	II
	2020.	0,83	6	II
	2021.	0,84	5	II

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Podaci prezentirani u prethodnoj tabeli ukazuju da Općina Usora, iako prostorno najmanja od promatrane četiri, ima najveći indeks razvijenosti i nalazi se rangirana na 30 mjestu u odnosu na sve općine (79 općina) na području Federacije. U najlošijoj poziciji nalazi se Grad Zavidovići koji se tijekom 2021.godine nalazio na 53 mjestu u odnosu na ostale jedinice lokalne samouprave u Federaciji.

1.1.2. Poduzetnička infrastruktura i poslovna klima

Važan segment poduzetničke infrastrukture predstavljaju poslovne zone, koje čine prostor za odvijanje različitih poslovnih djelatnosti kojom upravlja specijalizirani tim profesionalaca ili neka organizacija. Poslovne zone nastaju kao rezultat organiziranog i osmišljenog razvojnog koncepta lokalne zajednice, šire regije ili države u cjelini.

Korisnicima prostora poslovna zona nudi određene pogodnosti koje mogu biti iskazane kroz povoljnije rente ili najamnine, odloženo plaćanje, benefite u poreznoj politici, lakši pristup venture-kapitalu, organizirani marketinški nastup, pomoć u izvozu i slično. U osnovi poslovne zone mogu biti zanatske, industrijske, poduzetničko – industrijske, poduzetničko-zanatske, uslužne, poljoprivredne, turističke, tehnološke i razvojne.

Na području Kantona u devet općina uspostavljeno je 20 poslovnih zona, koje bi trebale činiti okosnicu gospodarskog razvoja. Prema podacima iz „Strategije razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021-2027.godine“ na području Kantona postoji ukupno 58 kandidiranih poslovnih zona. Za njih 27 je već izrađena prostorno – planska dokumentacija, čemu treba istaknuti činjenicu da je za njih također izrađena i potrebna infrastruktura. Od ukupnog broja kandidiranih poslovnih zona 61% su zelene poslovne zone, 33% su smeđe zone, a 6% je ostalih zona.

Posljednjih godina Vlada Kantona je uložila određena sredstva u razvijanje poslovnih zona, međutim za dalji razvoj potrebno je riješiti imovinsko pravne odnose tamo gdje to nije učinjeno.

Dalji razvoj poslovnih zona je nužan jer se uz domaće u njih žele privući i inostrani investitori u cilju povećanja njihove iskorištenosti.

Tabela 9 Poslovne zone u općinama Zeničko-dobojskog kantona

Općina	Naziv zone	Površina (ha)
Doboj – jug	Industrijska poslovna zona Mravići Industrijska poslovna zona Karuše Industrijska poslovna zona Matuzići	76,5
Kakanj	Industrijsko poslovna zone	9,8
Maglaj	Industrijsko poslovna zona Misurići Industrijsko poslovna zona Liješnica	22,2
Tešanj	Industrijsko poslovna zona Bukva Vila Industrijsko poslovna zona Ekonomija Industrijsko poslovna zona Ciglana Glinište	163,7
Usora	Industrijsko poslovna zona Srednja Omanjska Industrijsko poslovna zona Žabljak	78,68
Visoko	Industrijsko poslovna zona Ozrakovići Industrijsko poslovna zona Čekrekčije Industrijsko poslovna zona Kula Banjer Industrijsko poslovna zona Topuzovo polje	74,17
Zavidovići	Industrijsko poslovna zona Ekonomija Batvice	32,62
Zenica	Industrijsko poslovna zona Zenica 1	33,64
Žepče	Industrijsko poslovna zona XP Industrijsko poslovna zona Radovlje Industrijsko poslovna zona Polja	30,6

Izvor: Vlada ZE-DO , <https://www.zdk.ba/ministarstvo-za-privredu>

Općina Maglaj na svom području ima dvije industrijsko poslovne zone:

- 1. Industrijsko poslovna zona Misurići** – udaljena 1 km od centra grada, direktno je povezana s magistralnim putem M17, te se može reći da posjeduje adekvatnu putnu infrastrukturu koja omogućava neometan promet roba. Poslovna zona Misurići nalazi se između magistralnog puta M17 i željezničke pruge, u bivšoj vodozaštitnoj zoni vodoopskrbnog područja Maglaja. Osim toga u poslovnoj zoni riješeno je pitanje snabdijevanja električnom energijom i vodom.
Poslovna zona prostire se na površini od 6,2 ha, koji su podijeljeni na 18 parcela. Postoji još 0,5 ha zemljišta na koje bi se postojeća zona mogla proširiti. Prema dostupnim podacima popunjenost kapaciteta je trenutno 20%.
- 2. Industrijsko poslovna zona Liješnica** udaljena je 3 km od centra grada, posjeduje

pristup magistralnom putu M17. Poslovna zona Liješnica nalazi se na južnom dijelu ulaza u Maglaj, istočno od magistralnog puta M17, uz regionalni put Maglaj - Zavidovići. Poslovna zona ima riješeno pitanje snabdijevanja vodom, električnom energijom, te posjeduje svu ostalu infrastrukturu za kvalitetno obavljanje djelatnosti poduzeća koja se nalaze u njenom sastavu. Inače, riječ o poslovnoj zoni veličine 16 ha, ali postoji još 10 ha raspoloživog zemljišta na koje bi mogla proširiti poslovanje. Vlasništvo nad zemljom u zoni je 100% privatno, ali postoji interes vlasnika za prodajom zemljišta općini. Unutar ove poslovne zone nalaze se i velike kompanije „Natron hayat“ doo Maglaj, „Bontex“ doo, „Primus“ doo. Prema dostupnim podacima iskorištenost kapaciteta je 20%.

Općina Usora na svom području ima dvije industrijsko- poslovne zone:

1. **Industrijsko-poslovna zona Žabljak** – ovu zonu karakterizira dobra prometna povezanost, te blizina važnijih regionalnih prometnica, koridora Vc, te magistralnih puteva M4 i M17. Ukupna površina zone s uključenim prometnicama je 27,37 ha, pri čemu je zauzeće aktivnim korisnicima 41 %. Trenutno je u zoni aktivno 8 gospodarskih subjekata koji upošljavaju 379 radnika. Infrastruktura u obuhvatu zone je većim dijelom izgrađena, tako su urađene asfaltne prometnice uz sve parcele, trotoari, rasvjeta, oborinska odvodnja i kanalizacija. Vlasnička struktura u poduzetničkoj zoni je većim dijelom u privatnom vlasništvu.
2. **Industrijsko poslovna zona Srednja Omanjska** nalazi se uz regionalni put R47a i udaljena je oko 3 km od centra općine. Prostire se na površini od 51,31 ha, te posjeduje svu infrastrukturu potrebnu za neometan rad poduzeća koja se u njoj nalaze. Poslovna zona je u 100% općinskom vlasništvu i u njoj trenutno posluju tri veća poduzeća koja upošljavaju cca 200 zaposlenika.

Općina Žepče na svojoj teritoriji ima sedam industrijsko – poslovnih zona, od kojih su tri izgrađene na općinskom zemljištu i četiri na privatnom zemljištu.

Općina Žepče pokrenula je osnivanje slijedećih poslovnih zona:

1. **Industrijsko – poslovna zona XP** – nalazi se uz magistralni put M 17 na koji ima priključak, a od centra općine udaljena je 3 km. Industrijska zona posjeduje putnu infrastrukturu, priključak za električnu energiju i vodu, te ostalu potrebnu infrastrukturu za neometan rad poduzeća koja se u njoj nalaze. Poslovna zona je pogodna za rad poduzeća iz oblasti tekstilne, metalne, drvoprerađivačke industrije, te uslužne djelatnosti. Površina poslovne zone je 10 ha i njome u cijelosti upravlja općina Žepče.
2. **Industrijsko – poslovna zona Radovlje** – udaljena je 1,5 km od centra grada i isto toliko od regionalnog puta kojim se veže za sve bitne putne komunikacije koje prolaze kroz ovo područje. Površina poslovne zone je 9,4 ha i njome upravlja općina Žepče. Teren na kojem se nalazi je blago nagnut. Sukladno urbanističkim ograničenjima, poslovna zona je namijenjena za one poslovne djelatnosti koje ne zagađuju okolinu i ne stvaraju buku.

3. **Industrijsko – poslovna zona Polja** – udaljena je 0,5 km od centra grada, zona ima priključak na regionalni put R 465 i nalazi se na ravnom terenu. Površina poslovne zone je 11,2 ha na kojima je uređena putna infrastruktura, kanalizaciona i vodovodna mreža, te postoje priključci za električnu energiju. Lokacija je pogodna za poduzeća koja se bave tekstilnom, metalnom i drvoprerađivačkom djelatnošću. Zonom upravlja općina Žepče.

Ostale poslovne zone koje su nastale na privatnom zemljištu su:

Indusrijsko-poslovna zona „Ljeskovica“ (6,55 ha), Industrijsko-poslovna zona „Begov Han“ (2,5 ha) i Industrijsko-poslovna zona „Goliješnica-Donji Lug“ (1 ha) i Industrijsko-poslovna zona „Donja Golubinja“ (2,6 ha).

Grad Zavidovići na svojoj teritoriji ima jednu poslovnu zonu, Industrijsko-poslovnu zonu Ekonomija – Batvice. Nalazi se 2 km od centra grada, a udaljena je 12 km od priključka na magistralni put M17. Poslovna zona prostire se na površini od 32,66 ha i namijenjena je uglavnom za poduzeća iz domena prerađivačke i proizvodne djelatnosti. Postoji putna infrastruktura, a na lokaciji poslovne zone postoji priključak na elektro mrežu, vodovod i kanalizaciju. Prema dostupnim podacima popunjenost kapaciteta poslovne zone je 80%, te u njoj radi cca 200 zaposlenika u nekoliko poduzeća.

Kad je riječ o razvoju poduzetništva treba istaknuti da na području Kantona postoje institucije koje pružaju podršku i stručnu pomoć poduzetima i poduzetnicima. Općine u skladu sa svojim nadležnostima pružaju usluge koje se odnose na registracije samostalnih djelatnosti, izdavanje upotrebnih i građevinskih dozvola, procjena uvjeta minimalne tehničke opremljenosti poslovnih prostora, pružanje pomoći oko registracije i započinjanja poslovnih aktivnosti, pružanje pomoći oko iznalaženja izvora financijskih sredstava, pružanje komunalnih usluga i infrastrukturnih usluga, privlačenje investitora, ostale usluge informiranja, konzultacija, obuke.

Sa ciljem izgradnje kvalitetnije poslovne infrastrukture i usluga na području Kantona, uspostavljeni su:

- razvojne agencije (REZ Agencija Zenica, ZEDA Zenica, RAZ Zavidovići, RAŽ Žepče, TRA Tešanj), poslovni inkubatori, tehnološki parkovi, centri, udruženja, klasteri i sl.;
- centri (Centri za inovacije, koji postoje na području Kantona su: Centar za inovativnost poduzetništvo (CIP) pri Univerzitetu u Zenici, Impulsni kreativni centar (ICC) pri Agenciji ZEDA Zenica i Centar poslovnih kompetencija pri Agenciji RAŽ Žepče);
- poslovni inkubatori (u gradovima/općinama: Zenica, Zavidovići i Žepče);
- tehnološki parkovi (TechnoPark u Zenici, u okviru Agencije ZEDA uspostavljena je i Laboratorija za ispitivanje sigurnosti proizvoda - LIND);
- instituti (Institut „Kemal Kapetanović“ u Zenici, „IPI - Institut za privredni inženjering“ Zenica, Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica);
- poslovna udruženja (Privredna komora Kantona, Obrtnička komora, Savez udruženja/udruga poslodavaca ZDK, Udruženje organskih proizvođača ZDK Zenica, Udruga poduzetnika i poslodavaca UPIP Žepče, Udruženje privrednika „Motrix“ Žepče

Udruženje samostalnih privrednika – poduzetnika Olovo, Udruga za poduzetništvo i poljoprivredu Usora, Udruženje privrednika „Biznis center“ Jelah/Tešanj, Udruženje privrednika/poslodavaca Zenica, Udruženje samostalnih privrednika Zavidovići, Udruženje privrednika Doboj-jug, Udruženje poslodavaca Breza, Udruženje poljoprivrednih proizvođača u plastenicima, staklenicima i na otvorenom „AGRO-VIS“ Visoko, Udruženje mesoprerađivača „VIPS“ Visoko, Udruženje inovatora ZDK);

- klasteri (Klaster metalnog sektora ZDK pri Privrednoj komori ZDK, Program razvoja ruralne konkurentnosti za klaster općina i gradova: Breza, Visoko, Kakanj, Zenica, Žepče, Zavidovići, Maglaj, Olovo, Doboj Jug, Usora i Tešanj).¹

Podršku razvoju poduzetništva pružaju i sajmovi kojih ima nekoliko, a koji se posljednjih godina redovno održavaju na području Kantona. Najznačajniji i po veličini najveći je bio Generalni bh sajam ZEPS, koji u posljednje tri godine nije održavan zbog nedovoljnog broja izlagača i problema oko održivosti odnosno financiranja.

Ipak, na području Kantona organizira se i „OPEN-s“ Sajam organske poljoprivredne proizvodnje u Zenici, Međunarodni sajam privede u Tešnju (stavljen u red „Smotri“ ili foruma), Sajam poljoprivredno-prehrambenih proizvoda „Jesen u Visokom“ i Dani trgovine, kulture i sporta „Visočko ljeto“ u Visokom, te Sajam poljoprivredno-prehrambenih proizvoda „Dani maline i meda“ i „Gospodarski forum“ u Žepču.

1.2. Demografski trendovi

Od devedesetih godina prošlog stoljeća do danas, demografska slika područja koje danas čini Zeničko-dobojski kanton doživjela je značajne demografske promjene. Prema popisu stanovništva koji je rađen 1991. godine u gradovima, odnosno općinama koje danas pripadaju Kantonu živjelo je 476.947 stanovnika, pri čemu je prosječna gustoća naseljenosti iznosila 143,3 st/km². Posljednji popis stanovnika iz 2013. godine pokazao je kako je na području Kantona tada živjelo 364.333 stanovnika, dok je gustoća naseljenosti iznosila 109,5 st/km².

U odnosu na broj utvrđen popisom 2013. godine, u periodu od 2014. do 2021. godine zabilježen je pad broja stanovnika Kantona za 10,9 %. Osim smanjenja broja stanovnika, na području Kantona posljednjih godina je prisutan i trend smanjenja prirodnog priraštaja, pa je stopa prirodnog priraštaja u 2021. godini iznosila -5,1.

Promatrano prema starosnoj dobi stanovništva, u 2021. godini, 15,3% čine maloljetnici do 15 godina, 69,3 % stanovnici dobi od 15 do 64 godine, te 15,4% stanovnici dobi starije od 65 godina. Podaci ukazuju da je izražen trend starenja stanovništva, tako da je u 2021. godini broj

---

¹ Vlada Zeničko-dobojskog Kantona, „Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021-2027“, Zenica, 2020.god.

stanovnika dobi starije od 65 godina povećan za 8,1 % u odnosu na 2014. godinu. Istovremeno u promatranom periodu broj maloljetnih stanovnika do 15 godina je smanjen za 21% .

1.2.1. Broj stanovnika i radno sposobnog stanovništva

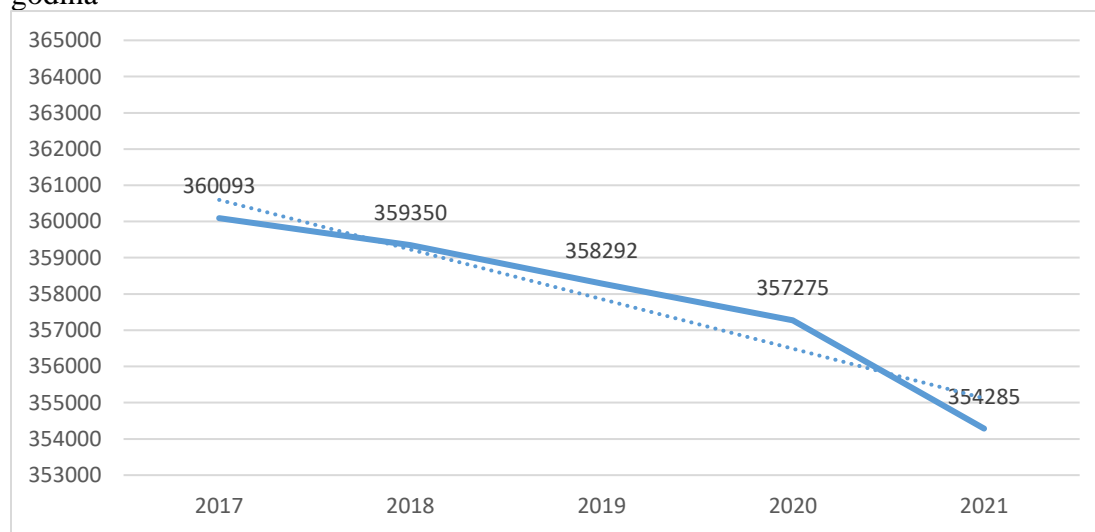
Ako se promatraju općine i grad Kantona koje su predmetom analize, po broju stanovnika najveći je grad Zavidovići, zatim Žepče, Maglaj i općina Usora. U periodu od 2017. do 2021. godine, sve promatrane općine bilježe blagi pad broja stanovnika.

Tabela 10 Površina i broj stanovnika općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići u periodu 2017-2021. godina

Općina	Površina u km ²	Broj stanovnika				
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Maglaj	252,4	22.875	22.845	22.730	22.634	22.377
Usora	49,8	6.483	6.440	6.393	6.339	6.274
Žepče	282,3	29.979	29.937	29.837	29.774	29.612
Zavidovići	556,4	35.419	35.287	35.087	35.008	34.717
Zeničko-dobojska kanton	3.341	360.093	359.350	358.292	357.275	354.285

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Grafikon 1. Kretanje broja stanovnika u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017- 2021. godina

Izvor: prema podacima Federalnog zavoda za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Udio žena u ukupnom broju stanovnika Kantona (Tabela 11.) u periodu od 2017. do 2021. godine je oko 50% (od 49,5% u 2017.god. do 51,1% u 2021.god).

Tabela 11 Broj ženskog stanovništva u Zeničko-dobojskom kantonu

ZE-DO kanton	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupan broj stanovnika	360.093	359.350	358.292	357.275	354.285
Žene	178.407	179.783	180.320	180.880	181.262

Izvor: prema podacima Federalnog zavoda za statistiku: Kantoni u brojkama

<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Promatrano po dobnoj strukturi, u svim općinama koje su predmet analize kao i na području Kantona prisutan je trend smanjenja broja stanovnika dobi od 0 do 14 godina, kao i smanjenje broja stanovnika u dobi između 15 i 64 godine. Trend povećanja je prisutan u kategoriji stanovnika dobi preko 65 godina.

Tabela 12. Dobna struktura stanovništva općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Ukupno	0-14	0-14 (%)	15-64	15-64 (%)	65>	65> (%)
Maglaj	2017.	22.875	3384	14,8	16.358	71,5	3.133	13,7
	2018.	22.845	3.349	14,7	16.203	70,9	3.293	14,4
	2019.	22.730	3.299	14,5	16.003	70,4	3.428	15,1
	2020.	22.634	3.222	14,2	15.847	70,0	3.565	15,8
	2021.	22.377	3.155	14,1	15.617	69,8	3.605	16,1
Usora	2017.	6.483	719	11,1	4.773	73,6	991	15,3
	2018.	6.440	679	10,5	4.737	73,6	1.024	15,9
	2019.	6.393	635	9,9	4.714	73,7	1.044	16,3
	2020.	6.339	604	9,5	4.675	73,7	1.060	16,7
	2021.	6.274	568	9,1	4.612	73,5	1.094	17,4
Žepče	2017.	29.979	4761	15,9	21.757	72,6	3.461	11,5
	2018.	29.937	4.642	15,5	21.687	72,4	3.608	12,0
	2019.	29.837	4.554	15,3	21.563	72,3	3.720	12,5
	2020.	29.774	4.421	14,8	21.425	72,0	3.928	13,2
	2021.	29.612	4.297	14,4	21.322	72,0	3.983	13,4
Zavidovići	2017.	35.419	5.568	15,7	25.419	71,8	4.432	12,5
	2018.	35.287	5.486	15,5	25.168	71,3	4.633	13,1
	2019.	35.087	5.394	15,4	24.869	70,9	4.824	13,7
	2020.	35.008	5.316	15,2	24.597	70,3	5.095	14,5
	2021.	34.717	5.225	15,1	24.302	70,0	5.190	14,9
Zeničko-dobojski kanton	2017.	360.093	56.590	15,7	255.588	71,0	47.915	13,3
	2018.	359.350	56.018	15,6	253.510	70,5	49.822	13,9
	2019.	358.292	55.550	15,5	251.083	70,1	51.659	14,4
	2020.	357.275	54.976	15,4	248.333	69,5	53.966	15,1

	2021.	354.285	54.322	15,3	245.423	69,3	54.540	15,4
--	-------	---------	--------	------	---------	------	--------	------

Izvor: Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Pod pojmom radno sposobnog stanovništva podrazumijevaju se osobe koje pripadaju kategoriji stanovništva od 15 do 64 godine starosti. Na području Kantona od ukupnog broja stanovnika u 2021. godini 69,3 % stanovnika se ubrajalo u kategoriju radno sposobnog stanovništva. Od ukupnog broja radno sposobnih stanovnika 50,5 % su muškarci. U budućnosti će biti problem broj radno sposobnih stanovnika s obzirom na to da se iz godine u godinu smanjuje broj osoba koje pripadaju dobnoj skupini do 14 godina života.

Tabela 13 Pregled radno sposobnog stanovništva u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu od 2017. do 2021. godine

Općina	Godina	Ukupno	15-64	15-64 (%)
Maglaj	2017.	22.875	16.358	71,5
	2018.	22.845	16.203	70,9
	2019.	22.730	16.003	70,4
	2020.	22.634	15.847	70,0
	2021.	22.377	15.617	69,8
Usora	2017.	6.483	4.773	73,6
	2018.	6.440	4.737	73,6
	2019.	6.393	4.714	73,7
	2020.	6.339	4.675	73,7
	2021.	6.274	4.612	73,5
Žepče	2017.	29.979	21.757	72,6
	2018.	29.937	21.687	72,4
	2019.	29.837	21.563	72,3
	2020.	29.774	21.425	72,0
	2021.	29.612	21.322	72,0
Zavidovići	2017.	35.419	25.419	71,8
	2018.	35.287	25.168	71,3
	2019.	35.087	24.869	70,9
	2020.	35.008	24.597	70,3
	2021.	34.717	24.302	70,0
ZE-DO kanton	2017.	360.093	255.588	71,0
	2018.	359.350	253.510	70,5
	2019.	358.292	251.083	70,1
	2020.	357.275	248.333	69,5
	2021.	354.285	245.423	69,3

Izvor: Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Iz prethodne tabele je vidljivo da je u svim općinama, ali i na području Kantona došlo do smanjenja broja radno aktivnog stanovništva.

1.2. 2. Migracije stanovništva

Proces depopulacije Kantona uzrokovan je višegodišnjim trendom negativnog prirodnog prirasta stanovništva, kao i povećanjem broja odsutnog stanovništva.

Tabela 14 Prisutno i odsutno stanovništvo u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Prisutno stanovništvo	Odsutno stanovništvo
Maglaj	2017.	22.875	-16.678
	2018.	22.845	-16.708
	2019.	22.730	-16.823
	2020.	22.634	-16.919
	2021.	22.377	-17.176
Usora	2017.	6.483	-787
	2018.	6.440	-830
	2019.	6.393	-877
	2020.	6.339	-931
	2021.	6.274	-996
Žepče	2017.	29.979	-7.013
	2018.	29.937	6.971
	2019.	29.837	6.871
	2020.	29.774	6.808
	2021.	29.612	6.646
Zavidovići	2017.	35.419	-21.745
	2018.	35.287	-21.877
	2019.	35.087	-22.077
	2020.	35.008	-22.156
	2021.	34.717	-22.447
Zeničko-dobojski kanton	2017.	360.093	-119.311
	2018.	359.350	-120.054
	2019.	358.292	-121.112
	2020.	357.275	-122.129
	2021.	354.285	-125.119

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH <https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Zaključak: Smanjenje ili stagnacija broja stanovnika u općinama Kantona kao i negativni trend prirodnog priraštaja rezultiraju promjenama u strukturi stanovništva.

1.3. Zaposlenost i nezaposlenost na nivou ciljnih općina

U periodu od 2017-2021. godine na području Kantona prisutan je trend smanjenja broja nezaposlenih osoba. Smanjenje broja nezaposlenih osoba nije toliko rezultat rasta gospodarstva i otvaranja novih radnih mjesta, koliko odlaska stanovnika koji su imali radna mjesta ili su skinuti s evidencija Službi za zapošljavanje.

Na kraju 2021. godine u Kantonu je broj nezaposlenih bio 54.543 što je 14,5 % manje u odnosu na 2017. godinu kada je nezaposlenih bilo 63.828.

Tabela 15 Stopa nezaposlenosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Broj stanovnika	Radno sposobno stanovništvo	Broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Radna snaga	Stopa nezaposlenosti
Maglaj	2017.	22.875	16.358	4.142	4.580	8.721	52,5
	2018.	22.845	16.203	4.511	4.190	8.701	48,2
	2019.	22.730	16.003	4.521	3.961	8.437	46,4
	2020.	22.634	15.847	4.311	3.889	8.200	47,4
	2021.	22.377	15.617	4.250	3.719	7.969	46,7
Usora	2017.	6.483	4.773	1.184	745	1.930	38,6
	2018.	6.440	4.737	1.657	672	2.329	28,8
	2019.	6.393	4.714	1.822	612	2.434	25,2
	2020.	6.339	4.675	1.780	609	2.389	25,5
	2021.	6.274	4.612	1.921	578	2.499	23,1
Žepče	2017.	29.979	21.757	4.816	4.757	9.574	49,7
	2018.	29.937	21.687	5.574	4.529	10.103	44,8
	2019.	29.837	21.563	5.660	4.175	9.835	42,4
	2020.	29.774	21.425	5.481	4.117	9.598	42,9
	2021.	29.612	21.322	5.568	4.029	9.597	42,0
Zavidovići	2017.	35.419	25.419	4.158	7.357	11.515	63,9
	2018.	35.287	25.168	4.946	6.693	11.639	57,5
	2019.	35.087	24.869	5.021	6.083	11.104	54,8
	2020.	35.008	24.597	4.811	6.069	10.880	55,8
	2021.	34.717	24.302	4.757	5.891	10.648	55,3
Zeničko-dobojski kanton	2017.	360.093	255.588	74.796	63.828	138.624	46,0
	2018.	359.350	253.510	82.688	59.380	142.068	41,8
	2019.	358.292	251.083	84.169	55.674	139.843	39,8
	2020.	357.275	248.333	82.073	56.527	138.600	40,8
	2021.	354.285	245.423	82.178	54.543	136.721	39,9

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

2. ANALIZA OBRAZOVNOG SUSTAVA U ZENIČKO – DOBOJSKOM KANTONU S POSEBNIM FOKUSOM NA CILJNE OPĆINE

Oblast obrazovanja u Federaciji BiH nalazi se u nadležnosti Kanton koje na prijedlog resornih ministarstava obrazovanja donose Zakone, pravilnike, uredbе i druge dokumente kojima se uređuje ova oblast. Na području Zeničko-dobojskog kantona oblast obrazovanja organizirana je kroz četiri nivoa: predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje.

2.1. Predškolski odgoj i osnovnoškolsko obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje na području Kantona zamišljeni su kao početni stupanj jedinstvenog sustava odgoja i obrazovanja kojim bi trebala biti obuhvaćena djeca starosti od šest mjeseci do polaska u osnovnu školu. Prema podacima kantonalnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta na području ovog Kantona djeluje 35 predškolskih ustanova, od kojih su njih devet javne predškolske ustanove, dok su ostale u privatnom vlasništvu.

Unatoč činjenici da je u proteklih nekoliko godina došlo do pada nataliteta potražnja za mjestima u vrtićima kontinuirano raste. Prema podacima koji su prezentirani u „Strategiji razvoja ZE-DO kantona za 2021 – 2027. godine“ u školskoj 2019/2020. godini u predškolske ustanove bilo je upisano 2.437 djece, što je za 23 % više nego 2013. godine.

Treba istaći da se na području Kantona već nekoliko godina sprovodi Program obveznog predškolskog obrazovanja kojim je u 2023. godini obuhvaćeno 2.589 djece koja nisu bila upisana u predškolske ustanove. Dio njih bi možda i bio upisan u predškolske ustanove, ali se sve one u pravilu suočavaju s ograničenim kapacitetima koji nisu dovoljni da zadovolje potrebe roditelja.

Tabela 16 Ustanove predškolskog obrazovanja u općinama ZE-DO kantona

Općina	Ukupan broj vrtića	Javna ustanova	Privatna ustanova
Breza	1	1	0
Doboj-jug	1	0	1
Kakanj	3	2	1
Maglaj	4	1	3
Olovo	0	0	0
Tešanj	9	0	9
Usora	1	1	0
Vareš	1	1	0
Grad Visoko	1	1	0
Grad Zavidovići	2	1	1

Grad Zenica	11	1	10
Žepče	2	0	2
Zeničko-dobojski kanton	36	9	27

Izvor: „Strategiji razvoja ZE-DO kantona za 2021- 2027. godine“

Iz tabele broj 16. vidljivo je da na području Kantona jedino u općini Olovo, prema dostupnim podacima, nema otvorenih javnih ili privatnih predškolskih ustanova. Od ostalih općina koje su predmetom analize vidljivo je kako u općini Maglaj uz jednu javnu predškolsku rade i tri privatne ustanove. Općina Žepče ima dvije privatne predškolske ustanove, dok na području Grada Zavidovića radi jedna javna predškolska ustanova koja postoji od 1945. godine, kao i jedna privatna predškolska ustanova. Općina Usora ima jedan vrtić čiji je osnivač općina Usora, njegov trenutni kapacitet je 60 djece, a s obzirom na to da se za potrebe smještaja uređuje još jedna veća zgrada kapacitet će biti povećan na 125 djece.

Nakon završetka predškolskog obrazovanja, djeca se upisuju u osnovne škole koje čine sustav osnovnog obrazovanja koji na području Kantona obuhvaća 61 centralnu osnovnu školu i 125 područnih škola.

Tabela 17 Osnovno obrazovanje u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići i Kantonu

Općina	Godina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Završili školu	Broj učenika na 1000 stanovnika
Maglaj	2017./2018.	13	103	1.896	148	186	83
	2018./2019.	13	93	1.881	138	181	82
	2019./2020.	13	84	1.843	140	225	81
	2020./2021.	13	97	1.751	142	210	77
	2021./2022.	13	89	1.738	145		78
Usora	2017./2018.	5	24	280	33	56	43
	2018./2019.	5	19	209	40	38	32
	2019./2020.	5	14	238	39	18	37
	2020./2021.	5	24	247	41	32	39
	2021./2022.	5	23	229	40		36
Žepče	2017./2018.	21	180	2.668	275	303	89
	2018./2019.	21	192	2.583	275	280	86
	2019./2020.	17	177	2.409	266	321	81
	2020./2021.	18	183	2.365	289	288	79
	2021./2022.	18	178	2.267	280		77
Zavidovići	2017./2018.	19	172	3.484	261	374	98
	2018./2019.	19	155	3.366	263	356	95
	2019./2020.	18	158	3.333	285	337	95
	2020./2021.	18	163	3.252	261	338	93

	2021./2022.	18	158	3.086	266		89
Zeničko-dobojski kanton	2017./2018.	198	1.731	33.559	2.743	5.045	93
	2018./2019.	195	1.699	33.046	2.639	3.825	92
	2019./2020.	190	1.622	32.671	2.692	2.040	91
	2020./2021.	189	1.670	31.751	2.783	3.550	89
	2021./2022.	186	1.640	31.617	2.819		89

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Iz prethodne tabele vidljivo je kako je, od 2017. godine na području promatrane četiri jedinice lokalne samouprave, prisutan trend smanjenja broja učenika za što razloge treba tražiti u činjenici da je posljednjih godina došlo do pada nataliteta. Osim toga, veliki broj porodica su napustile trajno ili privremeno svoje općine zajedno s djecom koja su osnovnoškolskog uzrasta.

Na nivou Kantona u periodu od 2017-2021. godine smanjuje se i broj djece koja završavaju osnovnu školu, iz naprijed navedenih razloga, ali i činjenice da jedan dio djece napušta školovanje iz raznih razloga, koji u većini slučajeva imaju veze sa socioekonomskom situacijom.

Napomena: za 2021/2022. godinu podaci o broju djece koja su završila osnovnu školu još nisu objavljeni.

2.2. Srednjoškolsko obrazovanje

Srednja škola je ustanova u kojoj se vrši srednje obrazovanje i odgoj učenika koji su završili osnovnu školu. Na nivou Kantona oblast srednjeg obrazovanja regulirana je Zakonom o srednjoj školi koji je objavljen u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“ br. 9/2017.

Prema Zakonu srednje škole mogu biti gimnazije, srednja umjetnička škola, srednja tehnička i srodna škola, srednja stručna škola, mješovita škola, srednja škola za učenike s poteškoćama u razvoju, te srednja vjerska škola.

Na području Kantona školsku 2020/2021. započelo je 35 srednjih škola, od kojih su dvije škole bile srednje škole za učenike s posebnim potrebama (Maglaj i Zenica) kao i jedna srednja vjerska škola u Visokom. Ostale škole po vrsti u Kantonu su gimnazije, tehničke i srodne škole, stručne/strukovne škole, te umjetničke škole (Zenica). Nastavni plan i program u gimnazijama, tehničkim i srodnim školama kao i u umjetničkim i vjerskim školama se izvodi u četverogodišnjem trajanju, što njihovim učenicima, nakon završetka školovanja i stjecanja diplome o završenoj srednjoj školi, omogućava nastavak školovanja. S druge strane u strukovnim (obrtničkim) školama se nastavni plan i program izvodi u trogodišnjem trajanju, čijim završavanjem učenik stječe srednju stručnu spremu bez mogućnosti nastavka školovanja na visokoškolskim ustanovama.

U 32 srednje škole na području Kantona, u školskoj 2020/2021. godini, upisano je 11.639 učenika, dok je u srednju vjersku i školu za učenike s posebnim potrebama upisan 281 učenik, što je ukupno 11.920 učenika. Poređenja radi, ovaj broj upisanih učenika u sve škole bez obzira na vrstu manji je za 14,9 % ili 2.086 učenika u odnosu na broj registriran u 36 srednjih škola na području Kantona u školskoj 2017/2018. godini.

U školskoj 2020/2021. godini od 11.639 učenika u Kantonu, najveći broj njih 6.249 upisali su tehničke i srodne škole, stručne / strukovne škole upisalo je 2.832 učenika, gimnazije je upisalo 2.486 učenika, dok je 72 učenika upisalo umjetničke škole. Posljednjih godina prisutan je trend smanjenja broja učenika koje upisuju gimnazije, dok je povećan interes učenika za školovanje u nekoj od stručnih / strukovnih škola. Interes učenika za tehničke škole je ostao nepromijenjen.

Kada je u pitanju osnovno i srednje obrazovanje Općina Žepče i Usora imaju nadležnost nad osnovnim i srednjim obrazovanjem.

Skupština Zeničko-dobojskog kantona je 2009. godine donijela Zakon o prenošenju mjerodavnosti Zeničko-dobojskog kantona za djelatnost osnovnog i srednjeg obrazovanja na Općinu Žepče.

Ovim zakonom Skupština Zeničko-dobojskog kantona prenosi svoje mjerodavnosti za djelatnost osnovnog i srednjeg obrazovanja na općinu Žepče. Sukladno ovom zakonu, Općinsko vijeće Žepče na svojoj 34. sjednici održanoj 23.04.2020. godine donosi Odluku o osnovnoj školi kojom se uređuje obavljanje djelatnosti osnovnog odgoja i obrazovanja, osnivanje i rad osnovne škole, organizacija i financiranje osnovne škole, prava i obveze učenika, status nastavnika, i druga pitanja od značaja za obavljanje djelatnosti osnovnog odgoja i obrazovanja. Također, Općinsko vijeće na svojoj 8. sjednici održanoj 28.10.2021. godine donijelo je Odluku o srednjoj školi kojom se uređuje djelatnost srednjeg odgoja i obrazovanja i druga pitanja od značaja za obavljanje djelatnosti srednjeg odgoja i obrazovanja i djelatnosti domova učenika na području općine Žepče. Na području općine Žepče su četiri osnovne škole, čiji je osnivač Općina Žepče.

Općina je osnivač Srednje mješovite škole „Žepče“ i Glazbene škole „Katarina Kosača-Kotromanić“. Katolički školski centar „Don Bosco“ Žepče koji djeluje u općini Žepče je dio mreže katoličkih škola u BiH. Centar ima dvije srednje škole: Opću gimnaziju i Tehničko-obrtničku školu. Temeljem odredbi Zakona o prijenosu nadležnosti Zeničko-dobojskog kantona za djelatnost osnovnog i srednjeg obrazovanja na općinu Žepče i temeljem Odluke općinskog načelnika 2011. godine uspostavljena je Služba za stručno-pedagoški nadzor u svim osnovnim i srednjim školama. U službi rade 4 savjetnika za nastavu koji su imenovani 1.siječnja/januara 2012. godine i koji prate odvijanje odgojno-obrazovnog procesa, pružaju stručnu pomoć pripravnicima, i drugom nastavnom osoblju, organiziraju i provode stručne ispite za osnovne i srednje škole, organiziraju općinska natjecanja, prate rad nastavnika, stručnih suradnika i

suradnika u nastavi i podrška su nastavnicima u iznalaženju rješenja za postizanje što boljih rezultata u nastavi.

Općina Usora dobila je nadležnost za osnovno i srednje obrazovanje godine 2015., po uzoru na Općinu Žepče. Skupština Zeničko-dobojskog kantona je usvojila prijedlog Zakona o prenošenju nadležnosti ZDK za oblast osnovnog i srednjeg obrazovanja na općinu Usora.

Tabela 18 Srednjoškolsko obrazovanje u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Kantonu

Općina	Godina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Završili školu	Broj učenika na 1000 stanovnika
Maglaj	2017./2018.	3	38	765	92	206	33
	2018./2019.	3	31	694	108	186	30
	2019./2020.	3	32	606	117	207	27
	2020./2021.	3	32	611	86	184	27
	2021./2022.	3	32	597	91	151	27
Usora	2017./2018.	1	15	245	38	76	31
	2018./2019.	1	16	256	38	56	40
	2019./2020.	1	18	282	39	54	44
	2020./2021.	1	17	230	36	84	36
	2021./2022.	1	17	220	35	72	35
Žepče	2017./2018.	3	49	882	111	263	29
	2018./2019.	3	65	1.119	113	303	37
	2019./2020.	3	74	1.139	119	294	38
	2020./2021.	3	69	1.047	119	315	35
	2021./2022.	3	64	907	119	514	31
Zavidovići	2017./2018.	3	62	1.598	141	195	45
	2018./2019.	3	58	1.536	139	374	44
	2019./2020.	3	53	1.113	151	333	32
	2020./2021.	3	51	1.085	166	394	31
	2021./2022.	3	50	1.047	145	310	30
Zeničko-dobojski kanton	2017./2018.	35	652	14.006	1.565	3.269	39
	2018./2019.	36	647	13.684	1.568	5.045	38
	2019./2020.	36	638	12.688	1.639	3.604	35
	2020./2021.	35	634	12.384	1.615	3.880	35
	2021./2022.	35	629	11.920	1.620	3.243	34

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Iz Tabele 18. vidljiv je trend smanjenja broja učenika u Kantonu u periodu 2017/2018.-2020/2021. školske godine. U promatranom petogodišnjem periodu došlo je do smanjenja broja učenika, ali je došlo do povećanja broja nastavnog osoblja. Prema podacima u Tabeli 18. uočavaju se određene oscilacije u broju učenika koji su završili srednju školu.

Na području općine Maglaj, uz srednju školu za učenike s posebnim potrebama, postoji Javna ustanova „Opća gimnazija Maglaj“ koja obrazuje učenike kroz sustav izbornih područja, gdje nakon završene zajedničke osnove, učenici biraju izbornu područje u kome se mogu uže specijalizirati, i to kroz prirodno, društveno, jezično i informaciono – komunikacijsko izbornu područje. Osim spomenute dvije škole na području ove općine djeluje i Javna ustanova „Mješovita srednja škola Maglaj“ u kojoj se obrazuju učenici za sljedeća stručna zanimanja: bravar, zavarivač, strojarski tehničar, kemijski tehničar, ekonomski tehničar, tehničar drumskog saobraćaja, elektrotehničar energetike, frizer-vlasuljar, krojač, proizvođač celuloze i papira, prodavač, metalostrugar, plinski i vodoinstalater, kemijski laborant.

Na području općine Usora djeluje Srednja mješovita škola „Stjepan Radić“, koja učenicima nudi mogućnost upisa u gimnaziju, ili školovanje za zvanja kozmetičar, autoelektričar, prodavač, automehaničar/bravar, frizer.

Na području općine Žepče djeluju sljedeće srednje škole:

- Srednja mješovita škola „Žepče“. U ovoj školi učenici stječu zvanja tehničar cestovnog prometa, dizajner odjeće, medicinski tehničar/sestra, grafički/web dizajner, ekonomski tehničar / komercijalist EU VET,CNC operater, vozač motornih vozila, frizer, konobar.
- Katolički školski centar „Don Bosco“ Žepče – Opća gimnazija s odjelima prirodoslovlja i odjelom opće i jezične gimnazije (nastava se izvodi po hrvatskom nastavnom programu, škola se nalazi u sustavu katoličkih škola za Europu);
- Tehničko – obrtnička škola. U ovoj školi učenici stječu zvanja tehničar za mehatroniku/elektrotehničar, agroturistički tehničar, elektroinstalater / elektromehaničar, zavarivač / instalater centralnog grijanja i klimatizacije;
- Srednja i osnovna glazbena škola „Katarina Kosača Kotromanić“ Žepče gdje učenici stječu zvanja glazbenika gitarista, klavirist, violinist, flautist, pjevač, harmonikaš i teoretičar.

Na području Grada Zavidovići djeluju tri srednje škole:

- Javna ustanova „Gimnazija Rizah Odžakčić“ Zavidovići u kojoj školovanje traje četiri godine, za opći smjer i izborna područja nakon završene druge godine (jezično, društveno, matematičko-informatičko i prirodno društveno područje);
- Javna ustanova „Srednja tehnička škola“ Zavidovići – radi se o četverogodišnjoj srednjoj školi sa zanimanjima tehničar finalne prerade drveta, ekonomski tehničar, elektrotehničar

računarske tehnike i automatike, građevinski tehničar, strojarski tehničar, šumarski tehničar, tehničar hortikulture i poljoprivredni tehničar;

- Javna ustanova „Mješovita srednja škola“ Zavidovići gdje školovanje traje tri godine, a dostupni smjerovi su tehničar drumskog saobraćaja, tehničar za mehatroniku, frizer-vlasuljar, konfeksionar tekstila-krojač, elektroinstalater, automehaničar, zavarivač, vozač motornih vozila, prodavač, metalostrugar-zavarivač, stolar.

U svim se školama vrši redovno školovanje, a izvanredno školovanje odraslih samo u nekim školama za zanimanja za koja ta škola vrši redovno školovanje.

2.3. Visoko školstvo

Osnovicu visokog školstva na području Kantona čini Univerzitet Zenica koji je osnovan 2000. godine, a u sklopu kojeg djeluje 8 fakulteta. Sastavni dio Univerziteta koji posluje kao posebna organizaciona jedinica je Institut „Kemal Kapetanović“ koji se bavi naučno istraživačkim radom. Bolonjski koncept obrazovanja na Univerzitetu u Zenici omogućava studentima školovanje u sistemu 3+2+3 godine ili 4+1+3 godine.

Tabela 19 Visoko obrazovanje u Zeničko-dobojskom kantonu, fakulteti i smjerovi

r. br.	Univerzitet/Sveučilište Zenica
	Metalurško tehnološki fakultet
	Smjerovi
1.	Metalurško inženjerstvo
2.	Inženjerstvo materijala – smjer metalni materijali
3.	Inženjerstvo materijala – smjer nemetalni materijali
4.	Kemijsko inženjerstvo
5.	Inženjerstvo zaštite okoliša
6.	Zaštita na radu i zaštita od požara – smjer zaštite na radu
7.	Zaštita na radu i zaštita od požara – smjer zaštite od požara
	Strojarski fakultet
	Smjerovi
1.	Inženjerski dizajn proizvoda
2.	Menadžment proizvodnih tehnologija
3.	Inženjerska ekologija
4.	Inženjerska i poslovna informatika
5.	Održavanje
6.	Mašinstvo/Strojarstvo
7.	Dizajn i tehnologija u drvo preradi
	Filozofski fakultet
	Smjerovi
1.	Razredna nastava

2.	Engleski jezik i književnost
3.	Njemački jezik i književnost
4.	Turski jezik i književnost
5.	Matematika i informatika
6.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost
7.	Kulturalni studij
8.	Tjelesni odgoj i sport
	Ekonomski fakultet
	Smjerovi
1.	Menadžment
2.	Financije i računovodstvo
	Pravni fakultet
	Smjerovi
1.	Pravo opći smjer
	Medicinski fakultet
	Smjerovi
1.	Opća medicina
2.	Zdravstvena njega
	Politehnički fakultet
	Smjerovi
1.	Građevinarstvo
2.	Proizvodni biznis
3.	Softversko inženjerstvo
	Islamski pedagoški fakultet
	Smjerovi
1.	Islamska vjeronauka
2.	Socijalna pedagogija
3.	Arapski jezik i književnost
4.	Predškolski odgoj i obrazovanje
5.	Inkluzivna nastava

Izvor: prema podacima s web stranice Univerziteta
<https://unze.ba/vodic-za-brucose/>

U akademskoj 2021/2022. godini na fakultetima Univerziteta Zenica bilo je upisano 2.727 studenata od kojih je 2.479 imalo status redovitog studenta. U odnosu na akademsku 2017/2018. godinu broj upisanih studenata je manji za 12,1 %.

Tabela 20 Broj upisanih i diplomiranih studenata u Kantonu u periodu 2017-2021. godina

	Godina	Broj visokoškolskih ustanova	Upisani studenti		
			Ukupno	Žene	Redoviti studenti
Zeničko-dobojski kanton	2017/2018.	8	3.102	2.018	2.810
	2018/2019.	8	3.168	1.998	2.914
	2019/2020.	8	3.031	1.981	2.752
	2020/2021.	8	2.967	1.916	2.667
	2021/2022.	8	2.727	1.796	2.479
	Godina	Diplomirani studenti			
		Ukupno	Žene	Redovni studenti	Žene
Zeničko-dobojski kanton	2017.	508	349	329	221
	2018.	519	330	378	234
	2019.	472	324	313	213
	2020.	391	271	270	183
	2021.	443	287	270	179

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Prema spolnoj strukturi, udio žena u ukupnom broju studenata veći je od muškaraca i kreće se nešto više od 65%. Podaci iz prethodnih tabela jasno pokazuju da je broj upisanih studenata u periodu od akademskih 2017/2018. do 2020/2021. opada, dok u istom periodu i broj svršenih studenata doživljavao određene oscilacije.

Napomena: U ukupnom broju su navedeni studenti koji su redovni i izvanredni.

Kad je riječ o promatranim općinama u ovoj analizi, svršeni srednjoškolci ili oni nešto stariji upisuju neki od fakulteta na postojećim Sveučilištima u Sarajevu, Zenici, Tuzli, Mostaru ili na nekom od privatnih fakulteta. prema podacima iz „Strategije razvoja općine Maglaj u periodu od 2021. do 2027.“ općina Maglaj je u prethodnom periodu uložila određena sredstva u stipendiranje studenata s područja općine. U ovom dokumentu je iznijeto i zapažanje kako je u posljednjih nekoliko godina primjetan porast broja visoko obrazovanih, a nezaposlenih osoba, zbog čega je kako se navodi potrebna promjena pristupa kod stipendiranja koje mora ići u smjeru poticanja mladih na studiranje za deficitarna zanimanja.

U „Integriranoj strategiji razvoja općine Usora u periodu od 2022 – 2027.godine“ navodi se kako u posljednjih pet godina s područja ove općine neki od fakulteta upisuje u prosjeku između 50 – 100 mladih. Izuzetak je akademske 2020/2021 godina kada su na neki od fakulteta Sveučilišta u Tuzli, Sarajevu, Zenici, Mostaru, Travniku i Europski univerzitet Kallos upisala 43 studenta s područja općine Usora.

Što se tiče općine Žepče, prema podacima iz „Integrirane strategije razvoja općine Žepče za period 2018-2027.godine“ u posljednjih pet godina neke od fakulteta postojećih Sveučilišta upisuju u prosjeku između 450-500 studenata s područja općine Žepče.

„Najveći broj studenata studira unutar BiH, na Univerzitetu u Sarajevu, Zenici i Sveučilištu u Mostaru, a jedan dio studira izvan države tj. u Republici Hrvatskoj na Sveučilištu Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku i Sveučilištu u Zagrebu.“

Kao i u ostalim općinama, jedan broj svršenih srednjoškolaca s područja Grada Zavidovići, školovanje nastavlja na nekom od Sveučilišta na području Federacije, najčešće su to Sveučilišta u Tuzli, Zenici ili Sarajevu.

2.4.Ostalo obrazovanje (neformalne obuke, cjeloživotno obrazovanje)

Koncept cjeloživotnog učenja podrazumijeva stjecanje i usavršavanje svih vrsta sposobnosti, interesa, znanja i kvalifikacija koje čovjek može stjecati u razdoblju od vrtića do odlaska u mirovinu. Ono obuhvata sve oblike obrazovanja, formalno (u obrazovnim institucijama – školama, sveučilišnim studijima), neformalno obrazovanje (obrazovanje gdje su procesi učenja usmjereni na osposobljavanje i usavršavanje za rad, za različite socijalne aktivnosti i osobni razvoj), te informalno obrazovanje (koje predstavlja prihvaćanje i razmjenu stajališta i pozitivnih vrijednosti i vještina i znanja iz svakodnevnog iskustva).

Uz obrazovanje učenika osnovnih i srednjih škola, te studenata postoji i oblast obrazovanja odraslih osoba koje iz različitih razloga nisu završili osnovnu ili srednju školu. Oblast obrazovanja odraslih koje se temelji na konceptu cjeloživotnog učenja, na području Kantona organizirano je u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih Zeničko-dobojskog kantona. U skladu s odredbama Zakona na nivou Kantona formirano je Vijeće za obrazovanje odraslih koje predlaže Plan obrazovanja odraslih kao stručno i savjetodavno tijelo resornog Ministarstva. Plan obrazovanja se pravi i na osnovu mišljenja Privredne komore Kantona, Obrtničke komore Kantona, udruga poslodavaca, kao i organa jedinica lokalne samouprave te nadležnih ministarstava.

Organiziranjem osnovnog obrazovanja za odrasle na području Kantona bavi se 11 škola, od kojih se jedna „JU „Osnovna škola Maglaj“, nalazi u Maglaju i druga, JU „Prva osnovna škola“, u Zavidovićima. Uz njih na području Kantona obrazovanjem odraslih se bavi 16 srednjih škola i privatna ustanova „EDUKA BH“ iz Tešnja. U ovim ustanovama organizira se obrazovanje za stjecanje 37 zanimanja.

Trenutno je na području Kantona u primjeni „Plan obrazovanja odraslih za period 2022-2024.godina“ u kojem se između ostalog ističe kako su nosioci obrazovanja odraslih osnovne i srednje škole. Od 2018.godine na području Kantona, točnije u Tešnju djeluje jedina privatna

ustanova za formalno obrazovanje odraslih „EDUKA BH“ Tešanj. Osim ovog centra od 2009. godine na području Općine Žepče djeluje Centar za obrazovanje Široki Brijeg koji nudi usluge prekvalifikacije, doškolovanja–stjecanje srednje stručne spreme, usavršavanje i osposobljavanje.

Kad je riječ o općini Žepče, treba istaknuti da je Razvojna agencija Žepče tijekom 2017. godine radila kao vodeći aplikant s partnerima iz susjedne Hrvatske (Općine Stari Jankovci i Tovarnik) i Crne Gore (Unija poslodavaca Crne Gore), i tada je otpočela s implementacijom projekta „competenceNET- Unapređenje transnacionalnog poslovnog okruženja kroz razvoj centara poslovnih kompetencija i mreža“. Zahvaljujući realizaciji projekta formiran je Centar poslovnih kompetencija, prvi takav u BiH, fokusiran na razvoj i pružanje specijaliziranih usluga u sektorima drvo prerade i tekstilne industrije kroz promociju i primjenu novih znanja i inovacija u proizvodnji tekstilnih i drvnih proizvoda visoke vrijednosti.

Centar poslovnih kompetencija Žepče, od studenog 2018. godine, djeluje kao odjel unutar Razvojne agencije Žepče, a uspostavljen je kroz implementaciju projekta competenceNET na kojem je ostvarena prekogranična suradnja Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Crne Gore. Centar poslovnih kompetencija Žepče je prvi centar u BiH ovakve vrste, a fokusiran je na razvoj i pružanje specijaliziranih usluga u sektorima drvo prerade i tekstilne industrije kroz promociju i primjenu novih znanja i inovacija u proizvodnji tekstilnih i drvnih proizvoda visoke vrijednosti. Djelovanje Centra poslovnih kompetencija zasnovano je na triple helix modelu, suradnji privatnog, javnog i naučno istraživačkog sektora.

Centar poslovnih kompetencija Razvojne agencije Žepče kontinuirano nastoji poticati inovacijski, tehnološki i ekonomski sustav koji će svojim djelovanjem podupirati razvoj inovativnog i konkurentnog poduzetništva na lokalnom i regionalnom nivou. RAŽ kreira obuke za potrebe lokalnog tržišta, poslodavaca koji rade u općini Žepče. Obuke se organiziraju za nezaposlene osobe (evidencija Biroa), za uposlenike u kompanijama.

U ponudi su specijalističke obuke :

- obuka za rad u CAM / CAD softverima (AutoCAD, Fusion 360, GeminiCAD),
- obuka za rad u ADOBE paketu (Adobe in desing, Adobe Illustrator, Adobe photoshop),
- obuku za sve faze proizvodnog procesa u tekstilnom sektoru (specijalističke obuke modelar – konstruktor odjeće, specijalistička obuka za modni dizajn i primjenu 2D i 3D tehnologija),
- obuka za rad na 3D printeru
- CNC operater.

Za potrebe poduzeća organizirane su obuke radne snage na osnovu ankete koja se provodi na godišnjoj razini sa privatnim sektorom u općini Žepče. Ove obuke se organiziraju na osnovu rezultata Ankete o ispitivanju zadovoljstva privatnog sektora uslugama javnog sektora u općini Žepče za 2022. godinu gdje se, između ostaloga, od poslodavaca traži da iskažu svoje potrebe u

vezi sa obukama kojim bi se unaprijedila znanja za zaposlene u kompanijama kao i za nezaposlene osobe koje su u potrebi za zaposlenjem u domaćim kompanijama.

U 2022. godini kreirano i realizirano je 8 obuka: Obuka za rad na troosnoj CNC glodalici, Obuka za programiranje web aplikacija, Obuka za grafički dizajn, CNC operater, Obuka za sektor poljoprivrede - 4 modula - voćarstvo, ekonomika agro-proizvodnje, zaštita i gnojidba, Obuka za dizajnere u sektoru tekstila, Rukovanje prehrambenim proizvodima, Obuka za djelatnike u turizmu (ugostiteljska poduzeća).

Obuke su provedene u Centru poslovnih kompetencija Žepče i u pogonima kompanija, 183 osoba od čega 98 polaznika spada u kategoriju mladih osoba, a 118 polaznika su iz kategorije žena. Obuke su bile besplatne za polaznike / kompanije.

U 2022. godini provedene su 2 obuke za nezaposlene osobe s područja općina Žepče, Zavidovići, Maglaj i Usora a koje se nalaze na evidenciji Biroa rada Žepče, a koje su podržane u okviru projekta „Obukom do lakšeg zapošljavanja“ kroz podršku od strane Federalnog zavoda za zapošljavanje. Cilj obuka je bio poboljšati znanje i vještine nezaposlenih osoba kako bi brže pronašle posao kod poslodavaca u Žepču, a u oblastima koje su deficitarne za domaće kompanije i to: „Programiranje web aplikacija“ i „Grafički dizajn“. Obuku je pohađalo 20 polaznik i steklo certifikat (obuka programiranje web aplikacija 10 polaznika, grafički dizajn 10 polaznika). Obuke su provedene u Centru poslovnih kompetencija Žepče. Oko 30% polaznika je stečeno znanje iskoristilo za pružanje usluge, samostalno ili u okviru kompanija.

Politika obrazovanja odraslih na lokalnoj razini dio je razvojnih strategija koje obuhvaćaju ciljeve i prioritete gospodarskog i društvenog razvoja. Najvećim dijelom, politika zapošljavanja, obrazovanja (uključujući obrazovanje odraslih), socijalno uključivanje i razvoj konkurentnosti malih i srednjih poduzeća je opisana u strateškim dokumentima koji se zovu Lokalni akcioni planovi zapošljavanja i obrazovanja. Zemlje EU svoje strateške dokumente usklađuju sa dokumentom: Europa 2020-strategija za pametan, održiv i uključiv rast. S obzirom da BiH ima kandidatski status, njoj se preporučuje da radi ove dokumente i usklađuje ih sa EU praksama. Fokus ovih dokumenata jeste da programi obrazovanja odraslih (neformalno obrazovanje) prate lokalne potrebe tržišta rada, odnosno da se više radi na promicanju obrazovanja odraslih među lokalnim dionicima, te da ih treba provoditi kontinuirano. Jedna od preporuka na razini EU jeste da se razvijaju modeli praćenja tržišta rada na lokalnoj razini kroz suradnju javnog i privatnog sektora, te razvoj adekvatnih modela prikupljanja, obrade i analize podataka na temelju kojih će se kreirati odgovori u obliku konkretnih politika.

Općina Žepče je 2016. godine uradila prvi Lokalni akcioni plan zapošljavanja, među prvima u ZDK, i svake godine se ažurira odnosno izrađuje na godišnjoj razini i prati njegovo izvršenje na kraju godine. Također, osnovan je Odbor za obrazovanje i zapošljavanje koji razmatra ovu problematiku, a formiran je i Lokalni ekonomski forum kojeg čine predstavnici javnog i

privatnog sektora i gdje se razmatraju svi pripremljeni strateški dokumenti, prije nego što se stave na dnevni red OV Žepče. Ove procese treba nastaviti uz daljnje uključivanje privatnog sektora u rad ovih tijela, kao i organizacija mladih koje u općini Žepče još nisu osnovane.

Od općina koje su predmetom ove analize, srednjoškolsko obrazovanje odraslih organizira se u JU „Srednja mješovita škola“ u Maglaju, te u JU „Srednja tehnička škola“ i JU „Mješovita srednja škola“ u Zavidovićima.

Tabela 21 Srednjoškolsko obrazovanje odraslih – zanimanja za koje se educiraju odrasli u školama u Maglaju i Zavidovićima.

Zanimanja	Ustanova za obrazovanje odraslih
Bravar	JU Mješovita srednja škola Maglaj JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Zavarivač	JU Mješovita srednja škola Maglaj JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Ekonomski tehničar	JU Mješovita srednja škola Maglaj JU Srednja tehnička škola Zavidovići
Vozač motornih vozila	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Tehničar drumskog saobraćaja	JU Mješovita srednja škola Maglaj JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Plinski i vodoinstalater	JU Mješovita srednja škola Maglaj
Metalostrugar	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Elektroinstalater	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Autoelektričar	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Automehaničar	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Elektrotehničar energetike	JU Mješovita srednja škola Maglaj
Zidar-fasader-izolater	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Konfektionar tekstila- krojač	JU Mješovita srednja škola Zavidovići
Prodavač	JU Mješovita srednja škola Zavidovići

Izvor: „Plan obrazovanja odraslih za 2022-2024. godinu“

<https://www.zdk.ba/ministarstvo-za-obrazovanje-nauku-kulturu-i-sport/item/10564-plan-obrazovanja-odraslih-zenicko-dobojskog-kantona-za-period-2022-2024-godina>

3.KARAKTERISTIKE RADNE SNAGE NA TRŽIŠTU RADA

3.1. Zaposleni po djelatnostima i prosječna plaća

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, na području Kantona u 2021. godini bilo je zaposleno 82.178 osoba što čini približno 33% od ukupno radno aktivnog stanovništva. Promatrano po djelatnostima, prema klasifikaciji djelatnosti BiH iz 2010. godine, najviše zaposlenih radnika, njih 26.209, je u prerađivačkoj industriji, nakon čega slijedi djelatnost

trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala u kojoj je zaposleno 12.436 radnika.

Najveće prosječne plaće imaju radnici zaposleni u djelatnosti Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom (1.622KM), potom slijede uposleni u djelatnosti Zdravstvene i socijalne zaštite (1.376 KM), te uposleni u Javnoj upravi i obrani, te obveznom socijalnom osiguranju. (1.288 KM).

Najniže prosječne plaće imaju radnici zaposleni u djelatnosti Pružanja smještaja te pripreme i posluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) s 464 KM, potom slijede uposleni u djelatnosti Administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti s 554 KM, te uposleni u oblasti umjetnosti, zabave i rekreacije s 576 KM.

Tabela 22 Prosječan broj zaposlenih i neto plaće po djelatnostima u Zeničko-dobojskoj kantonu u periodu 2017- 2021. godina

Djelatnost	Prosječan broj zaposleni					Prosječna neto plaća u KM				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.000	2.130	2.122	1.966	2.050	788	796	815	850	892
B Vađenje ruda i kamena	4.639	4.718	4.747	4.488	4.125	1.052	1.072	1.074	1.076	1.100
C Prerađivačka industrija	25.475	27.156	27.089	25.933	26.209	581	593	632	656	700
D Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom	1.334	1.328	1.355	1.366	1.337	1.494	1.533	1.632	1.602	1.622
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje	1.116	1.165	1.208	1.190	1.183	795	810	833	860	895
F Građevinarstvo	3.711	3.959	4.209	4.223	4.152	501	526	581	608	605
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	11.462	12.025	12.598	12.316	12.436	534	559	583	597	619

H Prijevoz i skladištenje	3.700	3.821	3.920	3.777	3.667	682	687	623	637	655
I Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	3.182	3.216	3.446	3.266	3.348	471	448	443	450	464
J Informacije i komunikacije	675	699	730	752	789	1.211	1.214	1.143	1.148	1.089
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.090	1.010	1.025	1.005	998	1.077	1.127	1.221	1.249	1.261
L Poslovanje nekretninama	273	331	286	299	297	811	659	977	995	928
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.724	1.745	1.805	1.823	1.869	808	824	852	865	896
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.145	1.142	1.113	1.122	1.099	706	626	521	538	554
O Javna uprava i obrana, obavezno socijalno obrazovanje	4.356	4.391	4.439	4.452	4.372	1.089	1.134	1.205	1.285	1.288
P Obrazovanje	6.825	6.865	6.980	7.050	7.141	692	761	808	814	906
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	4.434	4.548	4.599	4.671	4.719	1.044	1.193	1.267	1.319	1.376
R Umjetnost, zabava i rekreacija	1.218	1.284	1.253	1.131	1.154	565	567	745	614	576
S Ostale uslužne djelatnosti	1.049	1.155	1.245	1.243	1.233	641	650	701	770	834
UKUPNO	79.408	82.688	84.169	82.073	82.178	737	763	793	820	858

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Broj zaposlenih i prosječna plaća u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Kantonu, u periodu od 2017.-2021.godine, dat je u tabeli 23.

Tabela 23 Broj zaposlenih i prosječna plaća u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojskoj kanton u periodu od 2017-2021.godine.

Općina	Godina	Broj zaposlenih	Prosječna plaća (KM)
Maglaj	2017.	4.142	649
	2018.	4.511	687
	2019.	4.521	711
	2020.	4.311	739
	2021.	4.250	795
Usora	2017.	1.184	751
	2018.	1.657	795
	2019.	1.822	766
	2020.	1.780	776
	2021.	1.921	843
Žepče	2017.	4.816	596
	2018.	5.574	639
	2019.	5.660	658
	2020.	5.481	677
	2021.	5.568	720
Zavidovići	2017.	4.158	664
	2018.	4.946	696
	2019.	5.021	726
	2020.	4.811	751
	2021.	4.757	812
Zeničko-dobojski kanton	2017.	74.796	737
	2018.	82.688	763
	2019.	84.169	793
	2020.	82.073	820
	2021.	82.178	858

Izvor Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama
<https://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/>

Iz prethodne tabele, vidljivo je da je u promatranom petogodišnjem periodu najveći broj zaposlenih imala općina Žepče, potom Grad Zavidovići. Iako je imala najveći broj uposlenih, općina Žepče je u periodu od 2017-2021.godine imala i najniže prosječne plaće. Najviše plaće imali su uposleni u općini Usora, dok je u promatranom periodu najveće povećanje prosječne plaće imao je Grad Zavidovići koja je sa 664 KM u 2017. godini došla na 812 KM u 2021. godini.

3.2. Karakteristike nezaposlenih

3.2.1. Stopa nezaposlenosti i radno sposobno stanovništvo

Za period od 2017. – 2021. godine na području Kantona bio je prisutan trend smanjenja broja nezaposlenih osoba. Broj nezaposlenih u Kantonu je 2021. godine bio za 14,5 % manji u odnosu na broj zabilježen tijekom 2017. godine. Trend smanjenja broja nezaposlenih primjetan je i u općinama koje su predmetom ove analize.

Tabela 24. Stopa nezaposlenosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Broj stanovnika	Radno sposobno stanovništvo	Broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Radna snaga	Stopa nezaposlenosti
Maglaj	2017.	22.875	16.358	4.142	4.580	8.721	52,5
	2018.	22.845	16.203	4.511	4.190	8.701	48,2
	2019.	22.730	16.003	4.521	3.961	8.437	46,4
	2020.	22.634	15.847	4.311	3.889	8.200	47,4
	2021.	22.377	15.617	4.250	3.719	7.969	46,7
Usora	2017.	6.483	4.773	1.184	745	1.930	38,6
	2018.	6.440	4.737	1.657	672	2.329	28,8
	2019.	6.393	4.714	1.822	612	2.434	25,2
	2020.	6.339	4.675	1.780	609	2.389	25,5
	2021.	6.274	4.612	1.921	578	2.499	23,1
Žepče	2017.	29.979	21.757	4.816	4.757	9.574	49,7
	2018.	29.937	21.687	5.574	4.529	10.103	44,8
	2019.	29.837	21.563	5.660	4.175	9.835	42,4
	2020.	29.774	21.425	5.481	4.117	9.598	42,9
	2021.	29.612	21.322	5.568	4.029	9.597	42,0
Zavidovići	2017.	35.419	25.419	4.158	7.357	11.515	63,9
	2018.	35.287	25.168	4.946	6.693	11.639	57,5
	2019.	35.087	24.869	5.021	6.083	11.104	54,8
	2020.	35.008	24.597	4.811	6.069	10.880	55,8
	2021.	34.717	24.302	4.757	5.891	10.648	55,3
Zeničko-dobojski kanton	2017.	360.093	255.588	74.796	63.828	138.624	46,0
	2018.	359.350	253.510	82.688	59.380	142.068	41,8
	2019.	358.292	251.083	84.169	55.674	139.843	39,8
	2020.	357.275	248.333	82.073	56.527	138.600	40,8
	2021.	354.285	245.423	82.178	54.543	136.721	39,9

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Podaci iz prethodne tabele pokazuju da je Grad Zavidovići 2021. godine imao za 19,9 % manje nezaposlenih nego 2017. godine, potom slijedi općina Maglaj s 18,8 % manje nezaposlenih, te općina Žepče koja je imala 15 % manje nezaposlenih. Prostorno najmanja u odnosu na ostale općine koje su predmetom analize općina Usora je imala smanjenje broja nezaposlenih 2021. godine od 22 % u odnosu na 2017.godinu.

Međutim smanjenje broja nezaposlenih osoba u ovim općinama i nije toliko rezultat jačanja gospodarskih aktivnosti i otvaranja novih radnih mjesta. Smanjenje broja nezaposlenih je dijelom i posljedica masovnog odlaska radno sposobnog a nezaposlenog stanovništva u inozemstvo, uslijed čega dolazi do njihovog brisanja s evidencije na Službama za zapošljavanje.

3.2.2. Nezaposleni prema školskoj spremi, dobi i spolu

Na području Kantona u strukturi nezaposlenih prema stručnoj spremi u 2021.godini bilo je najviše onih u kategoriji kvalificiranih osoba (19.975), potom slijedi kategorija nisko kvalificiranih osoba (15.946), te kategorija onih sa srednjom stručnom spremom (13.362). Na evidenciji nezaposlenih u Kantonu nalazilo se i 3.358 osoba s visokom stručnom spremom.

Tabela 25. Nezaposlenost prema školskoj spremi u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojski kantonu u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Maglaj	2017.	4.580	163	10	720	0	16	1600	156	1916
	2018.	4.190	150	10	669	0	14	1.409	139	1.799
	2019.	3.916	142	12	675	0	10	1.300	122	1.655
	2020.	3.889	166	10	707	0	13	1.307	115	1.572
	2021.	3.719	166	8	668	0	12	1.254	112	1.500
Usora	2017.	745	13	3	129	0	7	324	16	253
	2018.	672	20	3	109	0	6	291	15	228
	2019.	612	19	1	102	0	3	272	12	203
	2020.	609	17	2	111	0	3	265	11	200
	2021.	578	14	1	110	0	3	249	10	191
Žepče	2017.	4.757	154	16	1.046	0	19	1.847	249	1.427
	2018.	4.529	147	15	1.016	0	14	1.710	229	1.399
	2019.	4.175	133	17	931	0	13	1.539	203	1.339
	2020.	4.117	143	13	933	0	13	1.519	184	1.312
	2021.	4.029	140	13	922	0	13	1.480	166	1.295
Zavidovići	2017.	7.357	312	22	1.856	0	17	2.918	157	2.075
	2018.	6.693	293	19	1.667	0	17	2.620	146	1.932
	2019.	6.083	287	18	1.503	0	16	2.330	134	1.795
	2020.	6.069	303	21	1.512	1	17	2.323	123	1.769

	2021.	5.891	278	16	1.449	0	15	2.296	113	1.723
Zeničko-dobojski kanton	2017.	63.836	3.503	321	14.884	145	370	24.113	1.863	18.638
	2018.	59.380	3.277	321	13.943	130	328	21.986	1.708	17.692
	2019.	55.674	3.200	267	13.261	102	291	20.326	1.529	16.698
	2020.	56.527	3.418	256	13.834	103	267	20.706	1.443	16.501
	2021.	54.543	3.358	245	13.362	90	229	19.975	1.339	15.946

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Kao i na području Kantona tako je i na području općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići slična situacija s brojem nezaposlenih osoba prema kategorijama stručne spreme. Iz prethodne tabele se uočava da se najmanje promjene, kad je u pitanju zapošljavanje odnosno nezaposlenost, dešavaju kod osoba koje imaju visoki i višu stručnu spremu.

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje, u promatranom periodu 2017-2021. godina, najviše nezaposlenih osoba je s:

- VSS stručnom spremom (ekonomisti, pravnici, strojarski inženjeri, profesori engleskog i bosanskog jezika, profesori razredne nastave)
- VŠŠ stručnom spremom (ekonomisti, pravnici, učitelji predškolske djece, građevinski inženjeri, strojarski inženjeri)
- SSS stručnom spremom (maturanti gimnazije, ekonomski tehničar, strojarski tehničar, tehničar za drvo, tekstilni tehničar)
- KV i VKV spremom (prodavač, frizer, automehaničar, bravar, kuhar).

Učešće žena u zanimanjima za koja je prisutna najveća nezaposlenost je različito. Tako žene prednjače u zanimanjima kao što su prodavač, frizer, ekonomski tehničar, maturant gimnazije, pravnici ekonomisti i slično. U nekim drugim zanimanjima koja se smatraju tradicionalno muškim kao što su bravar, automehaničar ima manji znatno manji postotak žena. Pregled nezaposlenih po zanimanjima kao i broj žena među navedenim zanimanjima dat je u narednoj tabeli.

Tabela 26 Nezaposlene osobe u Zeničko-dobojskom kantonu prema zanimanjima

Kanton	VSS	UKUPNO	ŽENA	VŠS	UKUPNO	ŽENA	SSS	UKUPNO	ŽENA	KV I VKV	UKUPNO	ŽENA
	ZDK 2017	Pravnik	552	412	Ekonomist	103	60	Ekonomski tehničar	2.505	2.000	Prodavač	3.560
Ekonomist		459	308	Pravnik	41	31	Maturant gimnazije	2.039	1.438	Frizer	1.910	1811
Stroj. inženjer		143	56	Učitelj predšk. djece	16	15	Strojarski tehničar	1.174	464	Bravar	1.523	50
Prof.engl.jezika		127	97	Građevinski inženjer	15	10	Medicinski tehničar	1.024	764	Automehaničar	1.1180	11
Prof. razre. nastave		109	105	Strojarski inženjer	10	5	Tehničar za drvo	518	312	Kuhar	1.133	889
ZDK 2018	Pravnik	549	404	Ekonomist	90	63	Ekonomski tehničar	2.483	2.016	Prodavač	3.393	2.988
	Ekonomist	452	314	Pravnik	36	26	Maturant gimnazije	1.916	1.379	Frizer	1.931	1.843
	Maš.inženjer	161	57	Učitelj predšk.djece	15	14	Strojarski tehničar	1.1147	478	Bravar	1.390	49
	Prof.engl.jezika	123	96	Nasta. razredne nastave	11	8	Medicinski tehničar	1.030	779	Kuhar	1.092	877
	Prof.razre.nastave	108	103	Strojarski inženjer	11	5	Tehničar za drvo	450	283	Automehaničar	1.031	12
ZDK 2019	Pravnik	487	363	Ekonomist	86	60	Ekonomski tehničar	2.355	1.928	Prodavač	3.213	2.851
	Ekonomist	397	279	Pravnik	34	24	Maturant gimnazije	1.805	1.304	Frizer	1.926	1.846
	Maš.inženjer	153	58	Učitelj predško.djece	15	14	Strojarski tehničar	1.014	442	Bravar	1.235	48

	Prof.engl.jezika	112	87	Strojarski inženjer	9	3	Medicinska sestra	969	744	Kuhar	1.047	851
	Prof.bosanskog jezika	95	87	Građevinski inženjer	9	7	Tekstilni tehničar	436	375	Automehaničar	811	12
ZDK 2020	Pravnik	494	379	Ekonomist	80	53	Ekonomski tehničar	2.479	2.031	Prodavač	3.290	2.927
	Ekonomist	457	332	Pravnik	34	26	Maturant gimnazije	2.889	1.354	Frizer	2.060	1.969
	Maš.inženjer	194	71	Učitelj predšk.djece	15	14	Strojarski tehničar	1.045	449	Bravar	1.244	46
	Prof.engl.jezika	1.320	906	Strojarski inženjer	11	3	Medicinska sestra	962	758	Kuhar	1.084	861
	Prof.bosanskog jezika	97	87	Građevinski inženjer	10	6	Tekstilni tehničar	477	415	Automehaničar	862	12
ZDK 2021	Pravnik	461	359	Ekonomist	66	47	Ekonomski tehničar	2.338	1921	Prodavač	3.037	2.709
	Ekonomist	396	298	Pravnik	31	22	Maturant gimnazije	1.736	1.256	Frizer	1.950	1.873
	Maš.inženjer	156	71	Učitelj predšk.djece	16	15	Strojarski tehničar	968	421	Bravar	1.136	42
	Prof.engl.jezika	113	88	Strojarski inženjer	11	4	Medicinska sestra	914	715	Kuhar	1.033	851
	Socijalni pedagog	89	84	Nastavnik razredne nastave	8	4	Tekstilni tehničar	452	400	Automehaničar	828	10

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Bilteni
<https://www.fzzz.ba/statistics/bilten>

Kad je riječ o dobnoj strukturi nezaposlenih osoba na području Kantona u 2021.godini najviše nezaposlenih osoba nalazi se u skupini ljudi starosti od 60 i više godina, uglavnom riječ je osobama koje ili nisu nikada radile ili su radile u velikim poduzećima koja su stjecajem raznih okolnosti prestala s radom. Njih je u 2021.godini bilo 9.032 od čega su gotovo polovina bile žene.

Tabela 27 Dobna struktura nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017. – 2021. godina

Godine starosti		2017.	2018.	2019.	2020	2021.
15 - 19 god.	Ukupno	915	865	778	744	628
	Žene	466	414	365	309	275
20 - 24 god	Ukupno	9.577	8.871	7.944	7.960	6.387
	Žene	5.023	4.966	4.678	4.570	3.716
25 - 29 god.	Ukupno	4.821	4.038	3.240	3.768	3.991
	Žene	2.955	2.593	2.149	2.475	2.670
30 - 34 god.	Ukupno	4.606	4.263	3.821	3.800	3.216
	Žene	2.906	2.755	2.596	2.581	2.265
35 - 39 god.	Ukupno	7.228	6.654	6.195	6.227	5.561
	Žene	4.553	4.415	4.250	4.288	3.919
40 - 44 god.	Ukupno	6.652	6.312	5.787	6.032	5.705
	Žene	3.785	3.798	3.632	3.881	3.798
45 - 49 god.	Ukupno	6.897	6.460	5.871	6.068	5.488
	Žene	3.783	3.644	3.439	3.606	3.382
50 - 54 god.	Ukupno	6.577	6.296	5.978	6.121	6.041
	Žene	3.565	3.504	3.493	3.541	3.492
55 - 59 god.	Ukupno	7.289	7.143	6.631	6.668	6.316
	Žene	3.775	3.789	3.620	3.636	3.438
60 i više god.	Ukupno	7.239	7.675	8.062	8.771	9.032
	Žene	3.161	3.518	3.801	4.179	4.413
UKUPNO TOTAL	Ukupno	63.836	59.380	55.674	56.527	54.543
	Žene	33.972	33.396	32.023	33.066	31.368

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Bilteni

<https://www.fzzz.ba/statistics/bilten>

Iz prethodne tabele vidljivo je da se nakon grupe starosti od 60 i više godine, najveći broj nezaposlenih nalazi su skupini mladih od 20-24 godine (6.387) koji nemaju ili imaju sasvim malo radnog iskustva, a potom slijede dobna skupina od 55-59 godina (6.316) koji realno imaju najmanje šanse da dobiju neki posao prilagođen godinama i stručnoj spremi. U svim slučajevima polovina nezaposlenih iz ovih dobnih skupina su žene. Zanimljivo je da je u promatranom periodu došlo do smanjenja broja nezaposlenih u dobnim skupinama koje su najpoželjnije na tržištu rada, a to su dobne skupine od 25-29 i od 30-34 godina starosti. I kod ovih dobnih skupina više od polovine nezaposlenih su žene.

Nezaposlenost žena jedan je od većih problema na području Kantona obzirom na to da se gotovo jedna trećina od ukupnog broja nezaposlenih žena vodi kao nisko kvalificirana radna snaga.

Tabela 28 Nezaposlenost žena prema školskoj spremi u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojskoj kanton u periodu 2017-2021. godina

Općina	Godina	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Maglaj	2017.	2.687	112	6	480	0	1	740	65	1.284
	2018.	2.566	97	6	464	0	1	710	62	1.227
	2019.	2.435	94	5	473	0	2	661	58	1.143
	2020.	2.446	110	4	494	0	2	683	54	1.100
	2021.	2.362	120	4	475	0	3	661	51	1.049
Usora	2017.	396	9	3	89	0	0	139	8	149
	2018.	373	15	3	77	0	0	134	8	136
	2019.	342	15	1	66	0	0	131	7	122
	2020.	328	12	2	64	0	0	125	7	118
	2021.	315	11	1	66	0	0	116	6	114
Žepče	2017.	2.555	109	11	698	0	1	815	114	808
	2018.	2.519	104	11	693	0	1	789	109	811
	2019.	2.400	95	13	654	0	1	729	101	807
	2020.	2.413	101	9	662	0	1	744	92	803
	2021.	2.433	102	10	672	0	2	759	84	805
Zavidovići	2017.	3.556	186	12	1.033	0	2	1.154	50	1.118
	2018.	3.416	173	10	982	0	3	1.111	49	1.088
	2019.	3.265	178	11	924	0	3	1.081	45	1.024
	2020.	3.304	185	13	953	0	3	1.097	40	1.013
	2021.	3.223	179	10	926	0	2	1.089	38	980
ZE-DO kanton	2017.	34.618	2.424	204	9.344	136	48	10.881	721	10.859
	2018.	33.527	2.291	212	9.026	125	53	10.519	704	10.597
	2019.	32.480	2.243	181	8.829	99	52	10.171	671	10.234
	2020.	33.154	2.390	173	9.191	97	44	10.452	648	10.159
	2021.	32.431	2.423	167	8.981	85	41	10.276	634	9.826

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

Slično kao na području Kantona i u promatranim općinama na popisu nezaposlenih žena ima najviše nisko kvalificirane radne snage. Na području Grada Zavidovići jedna trećina nezaposlenih žena je NKV kvalifikacije, u općini Maglaj malo više od polovine nezaposlenih žena također su NKV kvalifikacije. Nešto bolja situacija je u općinama Žepče i Usora.

Tabela 29 Procentualno učešće žena prema stručnoj spremi u ukupnom broju nezaposlenih osoba u ZE-DO kantonu

	Godina	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
ZE-DO kanton	2017.	54	69	63	62	93	12	45	38	58
	2018.	56	69	66	64	96	16	47	41	59
	2019.	58	70	67	66	97	18	50	43	61
	2020.	58	69	67	66	94	16	50	44	61
	2021.	59	72	68	67	94	17	51	47	61

Izvor: obrada autora prema podacima Federalnogo zavoda za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH (<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>)

Ukoliko se uporedi ukupan broj nezaposlenih žena prema školskoj spremi u Kantonu sa ukupnim brojem nezaposlenih može se uočiti da se procentualno broj žena u ukupnom broju nezaposlenih kreće između 54 % (2017.godine) i 59 % (2021.godine) što relativno nije loše.

3.2.3. Nezaposleni prema trajanju nezaposlenosti i spolu

Federalni zavod za zapošljavanje je od 2022.godine uveo praksu objavljivanja podataka koji se odnose na podatke o broju nezaposlenih prema dužini trajanja nezaposlenosti. Za mjesec prosinac 2022. godine za Kanton dati su sljedeći podaci:

Tabela 30 Pregled broja nezaposlenih osoba prema dužini trajanja nezaposlenosti

ZE-DO kanton	Ukupno	Dužina trajanja nezaposlenosti					
	Žene	Do 12 mjeseci	13-24 mjeseca	25-36 mjeseci	37-60 mjeseci	61-96 mjeseci	97 i više mjeseci
	50.589	12.399	4.984	4.045	4.974	5.048	19.139
	30493	6.035	2.821	2.378	3.125	3.338	12.796

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Bilteni
<https://www.fzzz.ba/statistics/bilten>

Iz tabele 30. vidljivo je da čak 38 % od ukupnog broja prijavljenih na Službi za zapošljavanje ZE-DO kantona čeka na posao više od 8 godina.

3.3. Potrebe lokalnih poslodavaca

Federalni zavod za zapošljavanje od 2019. godine provodi anketu o potrebama poslodavaca za zapošljavanjem radnika. Prema podacima u Tabeli 31. njihove potrebe su bile sljedeće:

Tabela 31 Iskazane potrebe za radnom snagom u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2019-2021.godina

	Godina	Broj anketiranih poslodavaca	Poslodavci s iskazanim potrebama	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u FBiH	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u kantonu	Broj potrebnih radnika
ZE-DO kanton	2019.	124	79	7,64	63,71	765
	2020.	142	111	10,75	78,17	1.135
	2021.	181	48	16	27	877
FBiH	2019.	1.034	584	56,48		4.838
	2020.	1.033	670	64,86		4.728
	2021.	1.232	301	24		4.560

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Kretanja na tržištu rada

<https://www.fzzz.ba/statistics/jobmarkettrends>

Iz prethodne tabele vidljivo je da broj potrebnih radnika u periodu 2019. – 2021. godina pada i raste u Kantonu, dok na području cijele FBiH dolazi do opadanja broja potrebnih radnika, iako poslodavci ističu da nemaju dovoljno radnika. Svake godine kada je vršena anketa, između 49 % i 35 % anketiranih poduzeća se izjašnjavaju da nemaju potrebu za zapošljavanjem novih radnika.

S obzirom na to da je u odnosu na broj gospodarskih subjekata na području Kantona, broj anketiranih tek jedan mali dio, može se reći da iskazani podaci u cijelosti ne odražavaju stvarne potrebe ovdašnjih poduzeća. Iako ne odražavaju stvarne potrebe daju približnu sliku onoga što se dešava na tržištu rada.

Anketom iz 2021. godine bila su obuhvaćena poduzeća organizirana kao d.o.o., d.d. i obrti, a bilo je privatnih zdravstvenih ustanova, javnih poduzeća i ustanova, udruženja, zadruga. U najvećem postotku (81 %) anketirani su bile male firme sa do 50 uposlenih, srednje firme s brojem zaposlenih od 50 do 250 (13%), dok su preostalih 5 % činile veće firme s preko 250 zaposlenih. Zanimljivo je da je za uzorak anketiranja uzeto 42% poduzeća koja su starija od 20 godina, 32% su poduzeća stara od 11 do 20 godina, 15% poduzeća stara od 6-10 godina, te su 11 % su činila poduzeća starosti do 5 godina. Kod anketiranih 42% poduzeća se izjasnilo da je tijekom 2020.godine imalo pad svih segmenata poslovnih aktivnosti, dok je ostatak poduzeća bilježio rast ili stagnaciju poslovnih aktivnosti. Iz ovih podataka jasno je da su anketiranjem obuhvaćena poduzeća koja oslikavaju realno stanje u gospodarstvima kanton i Federaciji, na osnovu kojeg se može steći predodžba o stvarnim potrebama poslodavaca za radnom snagom.

Tijekom ovog anketiranja definirane su i oblasti u kojima je potreba za novim zapošljavanjima i više nego potrebna, a kao najdominantnija oblast je prerađivačka industrija.

Tabela 32 Slobodna radna mjesta prema djelatnosti u Kantonu u periodu 2019-2021. godina

Djelatnost	2019.	2020.	2021.
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	7	0	0
B Vađenje ruda i kamena	58	4	0
C Prerađivačka industrija	396	654	596
D Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom	0	0	8
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	0	22	16
F Građevinarstvo	154	168	72
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	78	80	86
H Prijevoz i skladištenje	23	68	28
I Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	18	31	25
J Informacije i komunikacije	0	0	10
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0
L Poslovanje nekretninama	7	0	0
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	0	28	27
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0	12	4
O Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osigur	4	0	0
P Obrazovanje	7	0	0
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	7	0	0
R Umjetnost, zabava i rekreacija	0	0	0
S Ostale uslužne djelatnosti	6	68	5
UKUPNO	765	788	877

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Kretanja na tržištu rada
<https://www.fzzz.ba/statistics/jobmarkettrends>

U sklopu istraživanja Federalni zavod za zapošljavanje je došao do sljedećih podataka vezano za potrebe za radnicima prema stručnoj spremi.

Tabela 33 Iskazana potreba za radnicima prema stručnoj spremi u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2019-2021. godina

	2019.	2020.	2021.
NK, NSS,PKV	80	184	79
KV, VKV	415	749	669
SSS	230	105	94
VŠS VSS	40	94	34
UKUPNO	765	1.132	876

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Kretanja na tržištu rada
<https://www.fzzz.ba/statistics/jobmarkettrends>

Iz prethodne tabele je vidljivo kako je u periodu od 2019. do 2021. godine kod poslodavaca bila najveća potražnja za KV i VKV radnicima, dok je za SSS radnicima najveća potreba iskazana 2019. godine, a nakon toga dolazi do naglog pada u 2020. godini i 2021. godini.

Kad je riječ o KV i SSS posljednjih godina najveća potražnja je bila za sljedećim zanimanjima: šivač, krojač, tekstilni radnik, obućar, prodavač- trgovac, zavarivač, vozač, bravar, stolar, konobar, kuhar i zidar.

S druge strane najtraženija zanimanja s VSS bila su: strojarski inženjer, ekonomist, doktori medicine, stomatolozi, elektro inženjeri, informatičari, građevinski inženjeri i inženjer tehnolog i pravnici.

Tabela 34 Pregled pet (5) zanimanja s najvećom iskazanom potražnjom u Kantonu u 2021. godini.

Naziv	Stručna sprema	Potrebni broj radnika
Šivač kože	SSS; KV	231
Bravar	SSS; KV	56
Zavarivač	SSS; KV	44
Vozač	SSS; KV	37
Prodavač, trgovac zidar	SSS; KV	33

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Istraživanje tržišta rada u Federaciji BiH 2020/2021

https://trzisterada.ba/wp-content/uploads/2021/05/Istrazivanje-trzista-rada-FBiH-WEB-V3_compressed.pdf

Tijekom anketiranja poduzeća su se izjašnjavala i o zadovoljstvu s kvalitetom radne snage koju su imali na raspolaganju prilikom novih upošljavanja. Veliki broj poduzeća se izjasnio kako nisu zadovoljni kvalitetom i sposobnostima radne snage, a kao najveće zamjerke navedeni su sljedeći razlozi:

- Nedostatak tehničkih – stručnih znanja i vještina
- Nedostatak poznavanja rada na računaru i informatičkih vještina
- Nedostatak poznavanja stranih jezika
- Nedostatak znanja o upravljanju projektima
- Nedostatak organizacijskih, analitičkih i planskih vještina
- Nedostatak socijalnih vještina (komunikativnost, timski rad, pregovaranje, empatičnost)
- Nedostatak samoinicijative i kreativnosti
- Nedostatak praktičnog rada prilikom obrazovanja
- Stečene kvalifikacije ne odgovaraju potrebama poslodavaca
- Nedostatak općeg znanja

3.4. Potrebe i karakteristike osjetljivih skupina na tržištu rada

Pod osjetljivim skupinama na tržištu rada uglavnom se smatraju mladi, žene, osobe s invaliditetom i pripadnici romske populacije. U kategoriju mladih osoba u Bosni i Hercegovini se ubrajaju osobe starosti od 15 do 30 godina. Na evidenciji Službe za zapošljavanje Kantona od ukupnog broja nezaposlenih u 2021. godini mladi su činili više od 20 %.

Tabela 35 Broj mladih evidentiranih kod Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona

Godine starosti		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
15 - 19 god.	Ukupno	915	865	778	744	628
	Žene	466	414	365	309	275
20 - 24 god	Ukupno	9.577	8.871	7.944	7.960	6.387
	Žene	5.023	4.966	4.678	4.570	3.716
25 - 29 god.	Ukupno	4.821	4.038	3.240	3.768	3.991
	Žene	2.955	2.593	2.149	2.475	2.670
UKUPNO	Ukupno	15.313	13.774	11.962	12.472	11.006
	Žene	8.444	7.973	7.192	7.354	6.661

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje: Bilteni
<https://www.fzzz.ba/statistics/bilten>

Ukoliko bi se usporedio broj nezaposlenih mladih sa ukupnim brojem nezaposlenih evidentiranih kod Službe za zapošljavanje Kantona došli bi smo do podatka o procentualnom učešća mladih u ukupnom broju nezaposlenih:

Tabela 36 Procentualno učešće mladih u ukupnom broju nezaposlenih osoba u ZDK

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupan broj nezaposlenih	Ukupno	63.836	59.380	55.674	56.527	54.543
	Žene	33.972	33.396	32.023	33.066	31.368
Ukupan broj mladih nezaposlenih	Ukupno	15.313	13.774	11.962	12.472	11.006
	Žene	8.444	7.973	7.192	7.354	6.661
% učešće mladih u ukupnom broju nezaposlenih	Ukupno	23,98	23,19	21,48	22,06	20,17
	Žene	24,85	23,87	22,46	22,24	21,23

Izvor: obrada autora prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje: Bilteni
<https://www.fzzz.ba/statistics/bilten>

Statistike o broju mladih nezaposlenih u BiH i Kantonu govore kako je ukupna stopa nezaposlenosti mladih u ukupnom broju nezaposlenih velika, ako se poredi sa zemljama Europske unije, pa čak i zemljama okruženja (zemlje bivše Jugoslavije). Podaci Eurostata, pokazuju kako je Hrvatskoj 2021. godine od 19,5 % do 30% mlade radne snage od 15 do 29 godina bilo nezaposleno. Stopa nezaposlenosti mladih u Europskoj uniji 2021. godine je iznosila 13,0 %. Iako, ako se poredi 2017. i 2021. godina, procentualno učešće mladih na evidenciji Službi za zapošljavanje se smanjilo za 3,13% za razliku od učešća mladih žena koje se povećalo za 1, 17%.

Istraživanje tržišta rada za 2020/2021.godinu poslodavci na području Kantona su kad je riječ o skupinama radnika koje teže mogu pronaći posao, iskazali nešto veću spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva. Dio poslodavaca je tijekom anketiranja iskazao spremnost i da učenicima i studentima ponudi mogućnost obavljanja praktične nastave, čiji je nedostatak jedna od zamjerki kod poslodavaca kad je u pitanja novozaposlena radna snaga.

Još jedna od skupina koja je osjetljiva kad su u pitanju potrebe tržišta rada su osobe s invaliditetom koji su na području Kantona prema podacima Službe za zapošljavanje kantona svrstani su skupine invalida rada i ostalih invalida. U periodu od 2017. godine njihov broj se kretao od 1.598 koliko ih je bilo 2017.godine, do 1.543 koliko ih je registrirano 2021. godine.

Tabela 37 Broj invalida na tržištu rada ZE-DO kantona

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
RVI	725	662	635	608	601
Ostali invalidi	873	909	906	907	942
Ukupno	1.598	1.571	1.541	1.515	1.543

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje
<https://www.fzzz.ba/statistics/actual>

Istraživanje koje je među određenom skupinom poslodavaca proveo Federalni zavod za zapošljavanje u periodu od 2019. – 2021. godine, pokazalo je kako poslodavci odnosno poduzeća ne iskazuju spremnost za upošljavanjem osjetljivih kategorija radne snage. U 22% slučajeva poslodavci su se izjasnili da bi najradije uposlili mlade bez iskustva, 20% njih bi uposlilo žene, 17% njih bi zaposlilo osobe starije od 40 godine. Samo 9% ispitanih poslodavaca bi u radni odnos primilo demobilizirane borce i nekvalificirane radnike, dok je samo 6 % njih izjavilo da bi uposlilo nekog iz skupine osoba s invaliditetom, a 5 % poslodavaca je iskazalo mogućnost i zapošljavanja Roma. Najmanje su spremni zaposliti migrante kao potencijalnu novu radnu snagu na tržištu rada.

3.5. Rodna ravnopravnost

Rodna ravnopravnost odnosi se na ravnopravnost žena i muškaraca u odnosu na njihova prava, postupanje prema njima, njihove odgovornosti, prilike te njihova gospodarska i društvena postignuća. Ona se postiže kada žene i muškarci imaju ista prava, odgovornosti i prilike u svim dijelovima društva, te kad se različiti interesi, potrebe i prioriteti muškaraca i žena jednako vrednuju. Upravo je rodna ravnopravnost jedna je od glavnih vrijednosti EU-a, temeljno pravo, komponenta ključna za gospodarski rast, te jedno od glavnih načela europskog stupa socijalnih prava. Europska unija proteklih je desetljeća napredovala u području rodne ravnopravnosti. Međutim, unatoč napretku, nakon dva desetljeća u 21. stoljeću, rodna neravnopravnost i dalje je prisutna na tržištima rada, u zapošljavanju, kvaliteti života te na poslu. Za Bosnu i Hercegovinu se može reći da je tradicionalno društvo u kojem se žene svaki dan bore za bolji položaj. Postoje ustaljeni stereotipi o ulozi žene u društvu, te su niže plate i duži periodi nezaposlenosti samo su neki od problema s kojima se suočavaju

žene u BiH. Da bi se moglo govoriti o uspjehu procesa uvođenja rodne ravnopravnosti u sve oblasti društvenog života u Bosni i Hercegovini prije svega nužno je djelovanje u smislu promjene svijesti i povećanja znanja o uzrocima i posljedicama diskriminacije na osnovu pola. Stoga je ovo veoma dugotrajan proces koji uveliko zavisi od brojnih društvenih okolnosti i utjecaja na globalnom, regionalnom i lokalnom nivou, te zahtijeva korjenito restrukturiranje i reformu institucionalnih politika. Primjeri neravnopravnosti polova najuočljiviji su kada je u pitanju učešće žena u javnom i političkom životu, zatim njihov položaj na tržištu rada koji je karakterističan po višestrukoj opterećenosti žena u domenu tržišne ekonomije, te povećano nasilje nad ženama, uključujući i nasilje u porodici.

Iako su posljednjih godina u Bosni i Hercegovini su uloženi značajni naponi na razvijanju domaćeg pravnog, institucionalnog i političkog okvira za primjenu principa ravnopravnosti rodna ravnopravnost još uvijek nije tretirana kao prioritet razvojnih i drugih strategija. Žene na tržištu rada Kantona, u periodu 2017. – 2021. godine, čini više oko 59 % od ukupnog broja nezaposlenih osoba. Najviše ih ima KV i NKV stručnu spremu.

Tabela 38. Pregled broja nezaposlenih žena na evidenciji Službe za zapošljavanje prema stupnju stručnog obrazovanja.

Nezaposlene žene na tržištu rada u ZE-DO kantonu										
ZE-DO kanton	Godina	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
	2017.	34.618	2.424	204	9.344	136	48	10.881	721	10.859
	2018.	33.527	2.291	212	9.026	125	53	10.519	704	10.597
	2019.	32.480	2.243	181	8.829	99	52	10.171	671	10.234
	2020.	33.154	2.390	173	9.191	97	44	10.452	648	10.159
	2021.	32.431	2.423	167	8.981	85	41	10.276	634	9.826
Ukupan broj nezaposlenih na tržištu rada u ZE-DO kantonu										
ZE-DO kanton	Godina	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
	2017.	63.836	3.503	321	14.884	145	370	24.113	1.863	18.638
	2018.	59.380	3.277	321	13.943	130	328	21.986	1.708	17.692
	2019.	55.674	3.200	267	13.261	102	291	20.326	1.529	16.698
	2020.	56.527	3.418	256	13.834	103	267	20.706	1.443	16.501
	2021.	54.543	3.358	245	13.362	90	229	19.975	1.339	15.946
Procentualno učešće žena u ukupnom broju nezaposlenih tržištu rada u ZE-DO kantonu										
ZE-DO kanton	Godina	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
	2017.	54	69	63	62	93	12	45	38	58
	2018.	56	69	66	64	96	16	47	41	59
	2019.	58	70	67	66	97	18	50	43	61
	2020.	58	69	67	66	94	16	50	44	61
	2021.	59	72	68	67	94	17	51	47	61

Izvor: obrada autora prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH

<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

4. GLAVNI TRENDVI NA TRŽIŠTU RADA

4.1 Razina gospodarske aktivnosti stanovništva

Zaposlene i nezaposlene osobe zajedno čine aktivno stanovništvo (radna snaga) jednog područja. Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, poredeći 2021. i 2017. godinu, stopa rasta aktivnog stanovništva u Maglaju i Zavidovićima se smanjila za 8,62 odnosno za 7,53 %, dok je u općinama Usora i Žepče ona rasla. U općini Usora taj rast je bio značajan i iznosi 29,48%, dok u Žepču evidentan je rast od 0,24 %. U samoj Kantonu za promatrani period 2021/2017. zabilježen je pad od 1,37 %.

Tabela 39 Struktura aktivnog stanovništva u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići kao i u Zeničko-dobojskom kantonu.

Općina		Stopa rasta u %	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Maglaj	Aktivno stanovništvo	-8,62	8.721	8.701	8.437	8.200	7.969
	Zaposleni	2,63	4.141	4.511	4.521	4.311	4.250
	Nezaposleni	-18,80	4.580	4.190	3.916	3.889	3.719
Usora	Aktivno stanovništvo	29,48	1.930	2.329	2.434	2.389	2.499
	Zaposleni	62,25	1.184	1.657	1.822	1.780	1.921
	Nezaposleni	-22,52	746	672	612	609	578
Zavidovići	Aktivno stanovništvo	-7,53	11.515	11.639	11.104	10.880	10.648
	Zaposleni	14,41	4.158	4.946	5.021	4.811	4.757
	Nezaposleni	-19,93	7.357	6.693	6.083	6.069	5.891
Žepče	Aktivno stanovništvo	0,24	9.574	10.103	9.835	9.598	9.597
	Zaposleni	15,59	4.817	5.574	5.660	5.481	5.568
	Nezaposleni	-15,30	4.757	4.529	4.175	4.117	4.029
Zeničko-Dobojski kanton	Aktivno stanovništvo	-1,37	138.624	142.068	139.843	138.600	136.721
	Zaposleni	9,87	74.796	82.688	84.169	82.073	82.178
	Nezaposleni	-14,55	63.828	59.380	55.674	56.527	54.543

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH
<https://fzzpr.gov.ba/bh/publikacije/socioekonomski-pokazatelji-po-opcinama>

4.2 Stanje na evidencijama Službi za zapošljavanje

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje 2021. godine u Kantonu je promatranom po mjesecima broj nezaposlenih se smanjivao, a među njima i broj nezaposlenih žena. U svakom mjesecu broj novo primljenih osoba je varirao, ali je u prosjeku bio oko 1700 novoprimljenih osoba.

Usporedo s prijavljenim novih osobama, vršilo se i brisanje nezaposlenih s evidencije bilo da su dobili posao ili su zbog nekog drugog razloga brisani s evidencije (nejavljanje, odlazak van BiH i sl.).

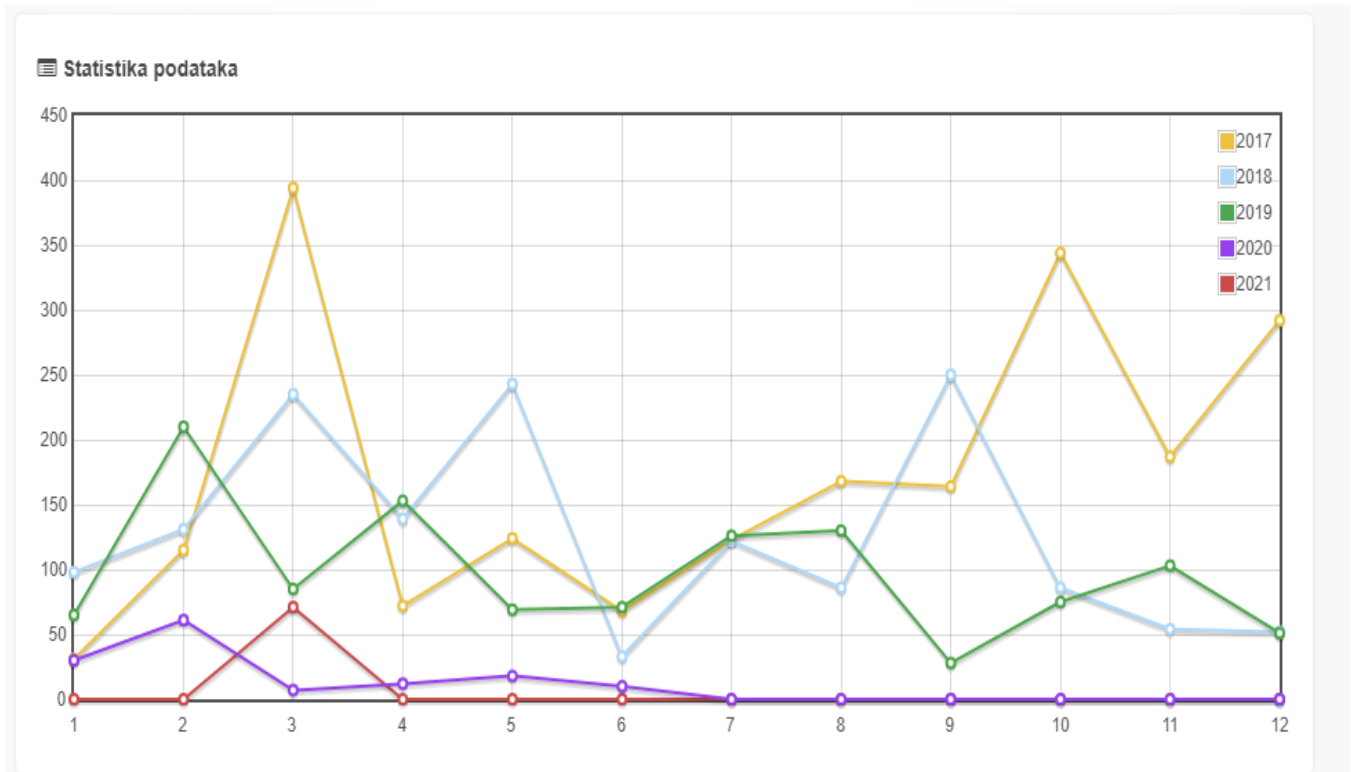
Služba za zapošljavanje nema evidentirane po mjesecima stvarne potrebe poslodavaca, koji ponekad zapošljavaju i bez suradnje za Službom.

Pokazatelji	siječanj	veljača	ožujak	travanj	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad	studeni	prosinac
1 - Nezaposlenih Ukupno	56601	55773	55209	55061	54619	55028	55315	55103	53486	53272	52685	52365
1 - Nezaposlenih Žena	33232	32944	32800	32876	32541	32654	32803	32786	31824	31822	31523	31368
2 - Novoprijavljenih na evidenciju Ukupno	1923	1375	1709	1561	1425	2404	2184	2176	1831	1826	1703	1565
2 - Novoprijavljenih na evidenciju Žena	840	700	787	744	583	1104	946	1115	844	930	800	717
3 - Brisanih s evidencije Ukupno	1481	2203	2273	1709	1867	1995	1897	2388	3448	2040	2290	1885
3 - Brisanih s evidencije Žena	674	988	931	668	918	991	797	1132	1806	932	1099	872
4 - Brisanih s evidencije zbog zaposlenja Ukupno	970	989	1660	1312	1527	1629	1499	1444	2136	1204	1399	932
4 - Brisanih a evidencije zbog zaposlenja Žena	460	479	652	513	765	804	597	751	1270	572	710	464
5 - Prijavljenih po prestanku radnog odnosa Ukupno	466	450	669	532	488	461	457	1097	579	516	539	658
6 - Nezaposlenih koji prvi put traži zaposlenje Ukupno	20084	19641	19381	19205	19013	19555	19677	19482	18994	18793	18556	18223
6 - Nezaposlenih koji prvi put traži zaposlenje Žena	14194	13972	13838	13756	13662	13888	13917	13806	13496	13381	13247	13075
46 - Broj potreba za radnicima Ukupno	0	0	71	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46 - Broj potreba za radnicima Žena	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

4.3. Potražnja za radnom snagom

Federalna služba za zapošljavanje daje godišnje podatke o potražnji za radnom snagom po kantonima. Iz narednog grafikona vidljivo je da potražnja za radnom snagom preko Službe za zapošljavanje opada i da je najmanje u 2021. godini kada je samo u mjesecu ožujku prijavljena potreba za zapošljavanje 71 radnika. Isto se može zaključiti i za općine koje su predmet analize.

Grafikon 1 Kretanje potreba za radnom snagom u Kantonu u periodu 2017. – 2021. godina

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje
<https://www.fzzz.ba/statistics/actual>

4.4. Politike zapošljavanja u ciljnim općinama

Svake godine, Federalni zavod za zapošljavanje donosi mjere aktivne politike zapošljavanja koje provode i kantonalne službe za zapošljavanje. U periodu 2017. – 2021. godini aktivne su bile sljedeće mjere:

Tabela 40 Pregled aktivnih mjera politika zapošljavanja u periodu 2017-2021.godina

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Naziv Programa	Prvo radno iskustvo	Prvo radno iskustvo	Prvo radno iskustvo	Prvo radno iskustvo	Tražim poslodavca
	Vaučer za posao	Zapošljavanje žena	Prilika za sve	Prilika za sve	Zapošljavanje 2021
	Periodično zapošljavanje	Periodično zapošljavanje	Periodično zapošljavanje	Periodično zapošljavanje	Obuka i rad
	Javni radovi	Doprinos 500	Doprinos 500	Doprinos 500	Samozapošljavanje – Start-up
	Sufinanciranje samozapošljavanja Start-up	Javni radovi	Javni radovi	Javni radovi	Sufinanciranje Zapošljavanja Roma
	Obukom do zaposlenja	Zapošljavanje žena	Zapošljavanje žena	Zapošljavanje žena	Samozapošljavanje - Start up
	Sufinanciranje zapošljavanje 2017 PLUS	Tražim poslodavca	Nova prilika	Nova prilika	
	Prvo radno iskustvo 2017 PLUS		Tražim poslodavca	Tražim poslodavca	
	Vaučer za posao 2017 PLUS		Obuka	Zapošljavanje demobilisanih boraca	
	Periodično zapošljavanje 2017 PLUS			Služba u saradnji sa poslodavcima	
	Zapošljavanje Roma			Obuka i rad	
	Program sufinanciranja zapošljavanja djece šehida i poginulih			Ostalo	

Izvor: Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine: Pregled politika zapošljavanja

<http://www.arz.gov.ba/Dokumenti/default.aspx?id=1030&langTag=bs-BA>

Nazivi programa govore na koga se odnose mjere odnose. U ove mjere uključene su ranjive kategorije ili teže zapošljive kategorije. Anketirani poslodavci u istraživanjima koje su rađena od 2019-2021. godine najviše su koristili mjeru Prilika za sve i Služba u suradnji s poslodavcima, a najmanje korištene mjere su Javni radovi i Obuka i rad.

5. PLAN RAZVOJA LJUDSKIH RESURSA U OPĆINAMA ŽEPČE, USORA, MAGLAJ I GRADU ZAVIDOVIĆI

Važan dio planskih aktivnosti svake organizacije je planiranje ljudskih resursa jer oni osiguravaju uspješnije ostvarivanje i učinkovitiju kontrolu realizacije postavljenih ciljeva organizacije. Značaj planiranja ljudskih resursa odražava se i u smanjenju troškova poslovanja, jer uspješno planiranje dovodi do optimiziranja upotrebe raspoloživih ljudskih resursa i racionalizacije poslovanja.

U procesu planiranja ljudskih resursa postoje četiri povezane faze :

1. prikupljanje podataka o eksternom i internom okruženju,
2. predviđanje ponude i tražnje za ljudskim resursima,
3. usklađivanje ponude i tražnje ljudskih resursa i
4. praćenje, evaluacija i korigiranje plana.

Iz ovih faza vidljivo je da mora postojati dobra povezanost između Službi za zapošljavanje, poduzetnika, sustava obrazovanja i lokalnih vlasti.

Prema rezultatima istraživanja Službe za zapošljavanje Kantona, a datih i u dokumentu Izvještaj o istraživanju tržišta rada u Federaciji BiH 2022/2023, analiza kretanja i potreba na tržištu rada, najveći broj traženih radnika će biti u djelatnostima prerađivačke industrije, trgovine građevinarstva i ugostiteljstva.

Tabela 41 Broj traženih radnika u 2023. godini po djelatnostima

	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	R	S	Ukupno
Zeničko-dobojska kanton	58	381	0	31	50	119	15	33	31	0	0	13	6	0	0	737
Federacija BiH	117	2.107	4	66	696	1.159	194	448	261	32	21	135	287	72	31	5.630
%		2,1%	37,4%	0,1%	1,2%	12,4%	20,6%	3,4%	8,0%	4,6%	0,6%	2,4%	5,1%	1,3%	0,6%	100,0%

Gdje je

B – Rudarstvo

C – Prerađivačka industrija

D – Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom

E – Snabdijevanje vodom

F – Građevinarstvo

G - Trgovina

H – Saobraćaj, skladištenje

I – Ugostiteljstvo

J – Informacije i komunikacije

K - Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja

L – Poslovanje nekretninama

M- Stručne, naučne i tehničke djelatnosti

N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

R – Umjetnost, zabava i rekreacija

S – Ostale uslužne djelatnosti

Prema iskazanim potrebama poslodavca u općinama Usora, Žepče i Gradu Zavidovićima u 2023. godini potrebe za zapošljavanjem radnika je najviše izraženo u istim djelatnostima kao i

samom Zeničko-dobojskom kantonu, odnosno u djelatnostima prerađivačke industrije, trgovine građevinarstva i ugostiteljstva.

5.1. Plan razvoja ljudskih resursa u općini Usora

Prema podacima datim u tabeli 2., vidljivo je da u općini Usora broj pravnih lica i obrta raste, iz godine u godinu i to najviše u djelatnosti prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla, prijevoz i skladištenje i građevinarstvo (Tabela 4.). Stoga ne čudi da su poslodavci općine Usora u analiza kretanja i potreba na tržištu rada 2022/2023, koji je pripremila Služba za zapošljavanje općine Usora, iskazali potrebe u 2023. godini za sljedećim zanimanjima:

Tabela 42 Pregled zanimanja koja se najviše traže u 2023. godini u općini Usora

Općina Usora							
Prerađivačka industrija		Trgovina		Građevinarstvo		Ugostiteljstvo/uslužne djelatnosti	
Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj
šivač	50	prodavač	10	zidar	10		
bravar	30	vozač kamiona	15	monter cjevovoda	10	pomoćni kuhar	15
rudar	15	vozač teretnog vozila	2	rukovalac građevinskim mašinama	5	kuhar	12
zavarivač-varilac	15	ekonomista	3	tesar	2	konobar	6
mehaničar elektroničar - mehatroničar - CNC operater	12	komercijalista	2	limar	1	automehaničar	7
pomoćni radnik u proizvodnji	10					vozač autobusa	5
						mesar	2

Izvor: podaci Biroa za zapošljavanje Usora

S obzirom na to da su u prerađivačkoj industriji najviše zastupljena poduzeća iz oblasti metalnog, drvnog i tekstilnog sektora, jasno je da se najveći broj zanimanja koja se traže karakteristični za te sektore: šivači, stolari, bravari, zavarivači i mehaničar elektroničar – mehatroničar – CNC operater. Za njima slijede zanimanja neophodna građevinskom sektoru i ugostiteljstvu: zidar, monter cjevovoda, kuhar, konobar. Sve su to zanimanja srednje stručne i visoko kvalificirane spreme.

Na području općine Usora djeluje Srednja mješovita škola „Stjepan Radić“, koja učenicima nudi mogućnost upisa u gimnaziju, ili školovanje za zvanja kozmetičar, autoelektričar, prodavač, automehaničar/bravar, frizer. Nedostaju zvanja koja su tražena za 2023. godini, ali očekivati je da će ista zanimanja biti tražena i u narednom periodu. S obzirom na to da

Općina Usora od 2015. godine ima nadležnost za osnovno i srednje obrazovanje godine, a u skladu sa iskazanim potrebama poduzeća, potrebno je da uvede nove programe u srednjoj školi vezano za potrebna zanimanja. Međutim, prije uvođenja novih smjerova bilo bi neophodno napraviti istraživanje koliko poduzećima u općini u, naredne 4 godine, trebaju ta zanimanja i u kojem broju.

Ali kako je veoma često da poduzetnici trebaju pronaći određena zanimanja u kratkom roku, uz uvođenje novih programa, potrebno je vršiti i obuke odraslih u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih kako bi se u kratkom periodu osigurala usavršavanja, prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Važno je napomenuti da Općina radi na usklađivanju ponude i potražnje obrazovnih profila s potrebama gospodarstva, te je s tim ciljem u Integriranoj strategiji razvoja navela potrebu za anketiranjem privatnog sektora o kadrovskim potrebama koje će biti i osnova za izradu Lokalnog akcionog plana zapošljavanja 2022 - 2025. godina.

Osim navedenih zanimanja potrebnim poslodavcima, a vezano za Integriranu strategiju razvoja općine Usora i njen Strateški cilj 1: Razvijeno gospodarstvo i povećan stupanj vanjskih ulaganja usvojeni njegove sektorske ciljeve:

- 1.1. Razvijeni sektor, malih i srednjih poduzeća
- 1.2. Razvijena primarna poljoprivredna proizvodnja
- 1.3. Razvijeni turistički potencijali općine

potrebno je osigurati i edukaciju o plasteničkoj proizvodnji koja je navedena u mjerama za razvoj poljoprivredne proizvodnje, kao i teme vezane za razvoj turističkog sektora.

5.2. Plan razvoja ljudskih resursa u gradu Zavidovići

Prema podacima datim u tabeli 2., vidljivo je, kao i u općini Usora, da broj pravnih lica i obrta raste, iz godine u godinu, i to najviše u djelatnosti prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla, prijevoz i skladištenje i građevinarstvo (Tabela 4.). Poslodavci Grada Zavidovića u analiza kretanja i potreba na tržištu rada 2022/2023, koji je pripremila Biro službe za zapošljavanje Grada Zavidovića, iskazali su potrebe u 2023. godini za sljedećim zanimanjima:

Tabela 43 Pregled zanimanja koja se najviše traže u 2023. godini u Gradu Zavidovićima

Grad Zavidovići							
Prerađivačka industrija		Trgovina		Građevinarstvo		Ugostiteljstvo/uslužne djelatnosti	
Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj
šivač	30	prodavač	10			automehaničar	5
montažer	10	vozač teretnog vozila	2			autoelektričar	3
		ekonomista	1			kuhar	2
mehaničar	6	komercijalista	2			konobar	2

elektroničar - mehatroničar - CNC operater							
stolar	5						
zavarivač- varilac	4						
inženjer elektrotehnike	3						

Prema provedenoj anketi najveći interes poslodavaca je za zapošljavanje šivača, montera i mehaničara elektroničara, mehatroničara – CNC operatera.

Iako Grad ima razvijenu drvenu i metalnu industriju ne postoji velika potražnja za specifična zanimanja ove djelatnosti.

Razlog tome se može tražiti u postojanju smjerova u javnim ustanovama srednjih škola u gradu Zavidovići.

Međutim, ako se analizira Strategija razvoja grada Zavidovići za period 2017-2026. godina, Grad je planirao mjere koje se odnose na razvoj poljoprivrede i turizma, te je kao i u slučaju općine Usora potrebno planirati i edukacije koje se tiču usavršavanja u ovim djelatnostima:

- Plastička proizvodnja
- Zelena poljoprivreda
- Obuke za kuhare i konobare

5.3. Plan razvoja ljudskih resursa u općini Žepče

U općini Žepče, u promatranom periodu 2017-2021. godina broj pravnih lica i obrta je u stalnom porastu. Kao i kod općine Usora i Grada Zavidovića, najviše registriranih privrednih subjekata je registrirano u djelatnostima: prerađivačka industrija, trgovina, građevinarstvo, prijevoz i skladištenje, ostale uslužne djelatnosti i poljoprivreda.

Poduzetnici su, slično kao i kod ostale dvije lokalne jedinice, za 2023. godinu iskazali interes za sljedeća zanimanja:

Tabela 44 Pregled zanimanja koja se najviše traže u 2023. godini u općini Žepče

Općina Žepče							
Prerađivačka industrija		Trgovina		Građevinarstvo		Ugostiteljstvo/uslužne djelatnosti	
Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj	Naziv zanimanja	Broj
šivač	30	vozač kamiona	7	tesar	6	pomoćni kuhar	15
obrađivač kamenih blokova	3	ekonomista	2	rukovalac građevinskim mašinama	5	vozač autobusa	5
bravar	2	prodavač	1	zidar	3	automehaničar	4
rukovalac mašinom za	2	poslovođa	1	limar	1	konobar	2

brušenje i poliranje drveta							
stolar	2					autoelektričar	2
zavarivač-varilac	4						

U općini Žepče, prema provedenoj anketi najveći interes poslodavaca je za zapošljavanje šivača i pomoćnih kuhara.

Na području općine Žepče manje su se tražila zanimanja konobar, tehničar za mehatroniku/elektrotehničar, CNC operateri a razlog tome je postojanje smjerova u srednjim školama koje rada na području Žepča.

U usvojenoj Strategiji razvoja općine Žepče 2018-2027. godina je kada je u pitanju razvoj gospodarstva, među definiranim fokusima gospodarskog razvoja su i

- Razvijati poljoprivredu kroz jačanje konkurentnosti domaćeg proizvoda, što podrazumijeva jačanje njihove tržišne pozicije kroz povećanje kvaliteta i obima poljoprivredne proizvodnje, gdje općina i razvojna agencija pružaju sustavnu podršku kroz poljoprivredne savjetodavne servise, uspostavu mreže prognoznih stanica za poljoprivredu i organiziranjem poljoprivrednog sajma.
- Jačanje sistema cjeloživotnog obrazovanja kao važnog faktora podrške razvoju konkurentnosti MSP sektora.

Stoga kod kreiranja programa obuke trebalo bi obuhvatiti i programe koji se tiču primarne poljoprivredne proizvodnje s posebnim fokusom na plastičnu proizvodnju i voćarstvo.

Vrlo slična situacija je i u općini Maglaj.

Na osnovu razmatranja i analize iskazanih interesa poslodavaca u ciljnim općinama može se zaključiti da je najveća potreba za zanimanjima šivač, bravar, stolar, kuhar, konobar, vozači kamiona i autobusa. Za ova zanimanja bi trebalo napraviti programe obuke koje bi bile u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih u Zeničko-dobojskom kantonu. Kako se nerijetko desi da se na organizirane obuke ne javlja dovoljno veliki broj kandidata, u cilju racionalizacije sredstava bilo bi dobro da Lokalno partnerstvo za zapošljavanje dogovori obuke za kandidate iz sve četiri lokalne zajednice.

Prema podacima Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona za period 2014-2019. godina, Služba je napravila kalkulaciju očekivanog kretanja broja nezaposlenih prema ključnim zanimanjima za koje postoji potražnja u periodu 2021-2025.

Tabela 45 Očekivano kretanje broja nezaposlenih prema ključnim zanimanjima, 2021-2025. godina

Zanimanje	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Šivač	1201	1165	1177	1129	1013	1038	989	951	913	876	838	800
Prodavač	3973	3897	3768	3584	3414	3240	3116	2965	2813	2662	2511	2356
Bravar	1957	1868	1746	1300	1456	1308	1194	1062	930	798	666	534

Kuhar	1265	1238	1255	1173	1130	1083	1059	1021	984	946	909	871
Strojarski tehničar	1357	1399	1282	1181	1152	1022	980	909	837	765	693	621

Izvor: Plan obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona za period 2022-2024.godina

Iz prethodne table je vidljivo da je potražnja za zanimanjima za kojima je i veliki interes poslodavaca u promatranim općinama velik na čitavom kantonu.

U istom dokumentu, Služba za zapošljavanje Zeničko – dobojskog kantona daje i procjenu očekivanog kretanja broja maturanata u periodu 2021-2025, za ova ključna zanimanja:

Tabela 46 Očekivano kretanje broja maturanata 2021-2025. godina

Zanimanje	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Šivač	43	51	67	69	47	50	57	58	58	59	60
Prodavač	89	49	86	78	37	52	42	36	29	23	16
zavarivač	55	84	77	72	102	93	104	111	118	125	132
Vozač motornih vozila	92	86	102	92	95	74	83	81	79	77	75
automehaničar	80	31	56	61	53	79	67	68	70	72	74

Izvor: Plan obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona za period 2022-2024.godina

Međutim, paralelno s obukom za novozaposlene radnike, bilo bi potrebno raditi i na jačanju vještina već zaposlenih radnika, kako bi bili u mogućnosti zadržati postojeća radna mjesta ali i imati mogućnost napredovanja.

Iz Tabela 42., 43. i 44. vidljivo je da na području općina Usora i Žepče, kao i Grada Zavidovići u 2023. godini, prema iskazanom interesu poduzeća tekstilne industrije treba 110 šivača, a istovremeno očekivani broj kretanja broja maturanata za šivače za istu godinu na području cijele Kantona je 58.

S druge strane prema očekivano kretanju broja nezaposlenih krojača u 2023. godine njihov procijenjeni broj je 876 na području cijelog kantona.

Nameće se zaključak da postoji ponuda, ali poslodavci iskazuju nedostatak radnika ovog kadra.

Da li postojeći nezaposleni šivači nemaju dovoljne vještine da bi počeli raditi kod poznatog poslodavca, ili su oni fiktivno registrirani na Službama za zapošljavanje.

Slično je i kod ostalih zanimanja za kojima poslodavci iskazuju interes u promatranim općinama.

Stoga je potrebno nastaviti s anketiranjem poslodavaca na području općina i Grada, s ciljem dobivanja točnih informacija koliko im zaposlenika određenog nedostajućeg kadra treba i kojim vještinama trebaju da vladaju. Na bazi toga napraviti program neformalnog obrazovanja u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih. Program obuke mora uključiti neophodne kompetencije koje na kraju obuke polaznici trebaju da imaju, a koje će biti definirane u suradnji s poslodavcima. Praksa je veoma značajna u procesu obuke i polaznici bi je trebali obaviti u poduzećima koja su iskazala interes za njihovo zapošljavanje.

Program obuke izvodi u centrima za obrazovanje odraslih ili Centru poslovnih kompetencija u Žepču.

Nakon toga, poslodavci trebaju zaposliti polaznike uz osiguranje mentorstva kako bi novozaposlenih u potpunosti ovladali znanjima i vještinama neophodnim za radna mjesta na kojima će raditi.

Paralelno s realizacijom programa obuka odraslih, za određena zanimanja za koje poslodavci budu i dalje iskazivali interes, potrebno je raditi i na uvođenju novih smjerova u srednjim školama u skladu s potrebama poslodavaca.

Neophodno je uskladiti obrazovni sustav s potrebama tržišta rada kroz:

- Kontinuirano usavršavanje sustava obrazovanja u skladu s promjenama koje se dešavaju na tržištu rada
- Uključivanje poduzetnika u izradu i poboljšanje programa i nastavnih planova obrazovanja odraslih
- Obvezno uključivanje prakse kod poslodavaca koji mogu osigurati mentore i koji imaju materijalno – tehničke uvjete za odvijanje iste
- Promoviranje deficitarnih zanimanja kod učenika i roditelja, kao i kod nezaposlenih registriranih kod Službi za zapošljavanje
- Vršiti obuku nezaposlenih za poznatog poslodavca

6. PREPORUKE

U tijeku izrade Analize, u Žepču, dana 12.05.2023. godine, održan je i sastanak na temu Plana razvoja ljudskih resursa, a kojem su sudjelovali partneri na projektu – članovi Lokalnog partnerstva za zapošljavanje ZDK, predstavnici Službi za zapošljavanje, poduzeća kao i predstavnici lokalnih vlasti općina Usora, Žepče i Grada Zavidovića.

Sudionici sastanka su iznijeli sljedeća probleme, mišljenja i sugestije:

- problem rada na crno, osobe s evidencije nezaposlenih ostvaruju prihode radeći poslove u inozemstvu „na crno“ i ne pripadaju kategoriji aktivnih tražitelja posla,
- inicirati kod donositelja odluka da se donesu nova ili dopunjena zakonska rješenja za neaktivne tražioca posla koji su na evidenciji za nezaposlene zbog zdravstvenog osiguranja i drugih benefita koje imaju po osnovi nezaposlenosti, a u suštini rade i ostvaruju prihode na drugi način zbog čega se stječe lažna slika o broju nezaposlenih čija zanimanja su veoma tražena na tržištu rada,
- Zakon o posredovanju donesen 1998. godine i do danas nije revidiran (zastarjele odredbe zakona),
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju treba mijenjati s obzirom da on preferira nezaposlene osobe odnosno više je prilagođen nezaposlenim osobama a nikako poslodavcima,
- problem napuštanja posla od strane radnika koji se skinu s evidencije nezaposlenih i zaposle u privatnim kompanijama, istražiti uzroke,
- domaće kompanije se svakodnevno susreću s problemom nedostatka radne snage, nedostaju mehanizmi za traženje radnika,

- roditelji donose odluke umjesto svoje djece kod upisa u srednje škole, najveći broj roditelja ne želi upisati djecu u zanatska zanimanja,
- poslodavcima treba kvalificirana radna snaga i radna snaga s iskustvo, što predstavlja probleme nezaposlenim osobama koje su tek završile srednju školu i fakultete i u potrazi su za poslom,
- regulirati obvezno primanje pripravnika na ukupan broj zaposlenih s evidencije za nezaposlene od strane privatnog sektora,
- edukacija menadžmenta u poduzećima u cilju izgradnje poticajnog motivirajućeg okruženja za rad radnika u kompaniji kako bi se smanjila pojava napuštanja poslodavaca od strane osoba koje se zapošljavaju kod poslodavca,
- provoditi obuke za radnike u cilju potrebe izgradnje vlastitih kompetencija kroz cjeloživotno učenje,
- regulirati probni rad u kompanijama gdje poslodavaca plaća puni iznos doprinosa na plaću radniku,
- kontinuirane edukacije za start up poduzeća na principu mentorskog rada s korisnicima (RAŽ),
- pravno regulirati oblast neformalnog obrazovanja u općini Žepče.

Na bazi urađene analiza stanja, iznijete u prethodnim poglavljima, kao i iznesenim prijedlozima sa sastanka , a u cilju izrade plana razvoja ljudskih resursa na području općina Žepče, Usora, Maglaj i Grada Zavidovići , daju se sljedeće preporuke:

- razvijati visokokvalitetno i dostupno inicijalno strukovno obrazovanje kao i obrazovanje odraslih. Pri realizacije ove aktivnosti važnu ulogu ima i promocija deficitarnih zanimanja kod učenika i njihovi roditelji, odnosno polaznika ovih programa koji ih trebaju prepoznati kao privlačnu opciju koja im pruža stjecanje ključnih i specifičnih strukovnih kompetencija neophodnih tržištu rada,
- inovirati postojeće nastavne planove i programe koji su nekad nerelevantni i zastarjeli, orijentirana na sadržaje te na nastavnike i poučavanje, a ne na učenike i stjecanje ishoda učenja,
- racionalizacijom broja obrazovnih programa temeljenim prostornim, materijalnim i kadrovskim preduvjetima i mogućnostima realizacije učenja temeljenog na radu, a u skladu s potrebama tržišta rada na županijskoj i općinskoj razini, stvorit će se uvjeti za jačanje kvalitete nastavnih planova te time i izlaznih kompetencija potrebnih za pristup tržištu rada,
- jačanje kapaciteta mentora kod poslodavca za potrebe praktične nastave učenika,
- identificirati na lokalnoj razini ponudu i potražnju radne snage i delegirati rješavanje na razini nadležne institucije, JLS/Kantona,
- programe obuke koji su namijenjeni stjecanju novih i unapređenju postojećih znanja i vještina financirati dijelom /potpuno iz općinskog/gradskog proračuna, uz osiguranje sufinanciranja iz Kantona/Federacije/Donatora. Općine/Gradovi imaju više interesa da ciljano osiguraju radni snagu za kojoj postoji zahtjev od strane lokalnog privatnog sektora čime doprinose smanjenju nezaposlenosti i gospodarskom rastu. Pri tome je potrebno uključiti sve raspoložive lokalne kapacitete koji mogu doprinijeti u realizaciji ovih aktivnosti. Potrebno je aktivnije uključiti privatne subjekte u proces obuke odraslih , od istraživanja potreba tržišta rada, provođenja obuka i evaluacije.

- Lokalno partnerstvo za zapošljavanje ZDK ključni je nositelj politike razvoja ljudskih potencijala na razini kantona, pa je nužno osigurati pretpostavke za njegovo dugoročno održivo i učinkovito funkcioniranje u općinama/gradovima u Kantonu kroz jasno definirane procedure rada, čime se stvaraju preduvjeti za pripremu strategije koja je ključni razvojni dokument za područje ljudskih potencijala.

7. STRATEŠKI FOKUSI – PRIJEDLOG CILJEVA I MJERA

Na osnovu izvršena analize društveno-ekonomske situacije u općinama Maglaj, Usora, Žepče i grada Zavidovića, kao i predloženih preporuka sa sastanka predstavnika Lokalnog partnerstva za zapošljavanja i predstavnika zainteresiranih strana mogu se definirati strateški fokus razvoja ljudskih resursa u spomenutim općinama/gradovima koji bi mogao biti u pravcu donošenja strateških odluka temeljenih na praćenju, procjenjivanju, zapošljavanju, obrazovanju, razvijanju, raspoređivanju, nagrađivanju i poticanju ljudskih resursa za potrebe tržišta rada.

Okvirne preporuke za strateške ciljeve i mjere su:

Razvijanje kvalitetnog obrazovanja za sve građane/ke s mjerama: Prilagođavanje znanja i vještina tražitelja/ica zaposlenja prema potrebama lokalnog tržišta rada, Pобоljšanje uvjeta rada kod postojećih poslodavaca, Promovirati inovativne oblike rada u predmetnim općinama/gradovima, Osigurati jednako kvalitetne uvjete u svim odgojno obrazovnim ustanovama u predmetnim općinama/gradovima, Razviti cjeloživotno učenje u predmetnim općinama/gradovima.

Na osnovu ovoga definirani su ciljevi razvoja ljudskih potencijala:

CILJEVI RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA U OPĆINAMA MAGLAJ, USORA, ŽEPČE I GRADU ZAVIDOVIĆI	
Cilj 1: Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada	
Cilj 2. Povećati zapošljivosti i poticanje mobilnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i gradu Zavidovići	
Cilj 3. Razviti i podržati inicijative za stvaranje jednakih mogućnosti i prilika za zapošljavanje ranjivih grupa društva	

Svaki od ovih ciljeva je razvijen u sljedeće mjere:

Cilj 1: Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada	
Mjera	1.1. Prilagoditi sustav formalnog i neformalnog obrazovanja u skladu s potrebama lokalnih tržišta rada općina Maglaj, Usora, Žepče i grada Zavidovići

	<p>1.2. Osigurati kvalitetne uvjete u svim obrazovnim ustanovama u pogledu osiguranja prostora za obavljanje praktičnih vježbi</p> <p>1.3. Inovirati postojeće nastavne planove i programe koji su nekad nerelevantni i zastarjeli, orijentirana na sadržaje te na nastavnike i poučavanje, a ne na učenike i stjecanje ishoda učenja</p> <p>1.4. Poticati razvoj cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih</p> <p>1.5. Potpora unapređenju kapaciteta djelatnika i uvođenje novih metoda rada u obrazovnom sustavu</p> <p>1.6. Unaprjeđenje kapaciteta i jačanje kompetencija postojećih zaposlenika</p>
--	---

Cilj 2: Povećati zapošljivosti i poticanje mobilnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i gradu Zavidovići

Mjera	<p>2.1. Podrška daljem razvoju poticajnih mjera zapošljavanja; usklađivanje ponude i potražnje tržišta rada</p> <p>2.2. Potpora jačanju kapaciteta i razvoju sektora malog i srednjeg poduzetništva</p> <p>2.3. Promovirati inovativne oblike rada</p>
-------	--

Cilj 3: Razviti i podržati inicijative za stvaranje jednakih mogućnosti i prilika za zapošljavanje ranjivih grupa društva

Mjera	<p>3.1. Promicanje i potpora jednakim mogućnostima u obrazovanju i zapošljavanju za sve dionike tržišta rada</p> <p>3.2. Poticanje praktične nastave kroz ulaganje u opremanje praktikuma prilagođenog osobama s teškoćama</p>
-------	--

Cilj 1	Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada
Mjera 1.1.	Prilagoditi sustav formalnog i neformalnog obrazovanja u skladu s potrebama lokalnih tržišta rada općina Maglaj, Usora, Žepče i grada Zavidovići
Opis	Cilj ove mjere je uskladiti obrazovne programe formalnog i neformalnog obrazovanja s postojećim strategijama razvoja općina i grada kao i potrebama gospodarstva ovog područja.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Modernizacija postojećih formalnih i neformalnih programa obrazovanja u skladu s novim potrebama za znanjima i vještinama na tržištu rada prepoznatih od strane poslodavaca - Uvođenje novih obrazovnih programa u srednjoškolske ustanove na temelju potreba tržišta rada - Promocija obrazovnih programa (srednjoškolskih, visokoškolskih) potrebnih na lokalnom tržištu rada prema učenicima i budućim studentima - Razvoj centara izvrsnosti i edukativnih centara - Unaprijediti sustav stipendija i poticati deficitarna zanimanja

	<ul style="list-style-type: none"> - Uskladiti obrazovnu upisnu politiku s potrebama gospodarstva
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Učenici/ce srednjih - Budući studenti/ce u visokoobrazovnim ustanovama - Učenici/ce završnih razreda osnovnih škola i roditelji učenika - Zaposlenici/ce u obrazovnim ustanovama
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Srednje škole - Općine Usora i Žepče - Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona - Lokalna razvojna agencija RAŽ Žepče
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj osoba upisanih u nove obrazovne programe u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama izrađene na temelju potreba tržišta rad - Broj novih obrazovnih programa - Broj moderniziranih obrazovnih programa - Broj dodijeljenih stipendija

Cilj 1	Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada
Mjera 1.2.	Osigurati kvalitetne uvjete u svim obrazovnim ustanovama u pogledu osiguranja prostora za obavljanje praktičnih vježbi
Opis	Razvoj novih tehnologija uvjetuje sve veće kompetencije zaposlenih koji osim znanja moraju posjedovati i vještine. Kako bi mladi u obrazovnom procesu stjecali vještine neophodno je unaprijediti i/ili uvoditi infrastrukturu za izvođenje praktične nastave unutar obrazovnih institucija, kao i uvođenje obavezne prakse.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostaviti i/ili modernizirati radionice i laboratorije za izvođenje praktične nastave unutar obrazovnih institucija - Nabaviti neophodnu opremu i literaturu za izvođenje časova praktične nastave u srednjim školama
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Poduzeća - Učenici
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Obrazovne ustanove - Općine Usora i Žepče - Poduzeća - Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj opremljenih radionica i laboratorija - Broj nabavljene opreme

Cilj 1	Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada
Mjera 1.3.	Inovirati postojeće nastavne planove i programe koji su nekad nerelevantni i zastarjeli, orijentirani na sadržaje te na nastavnike i poučavanje, a ne na učenike i stjecanje ishoda učenja
Opis	U srednjoškolskim obrazovnim ustanovama na području općine Usora, Maglaj i Žepče, kao i u gradu Zavidovićima postoji veći broj smjerova, ali s nastavnim programima koji bi trebali biti inovirani usklađeni sa stvarnim potrebama tržišta rada na ovom području.
Aktivnosti	U skladu s istraživanjima provedenim među poduzećima utvrditi stvarna znanja i vještine radnika potrebnih u određenim zanimanjima i u skladu s tim inovirati programe.
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Učenici - Poslodavci

	- Nastavno osoblje
Nositelj	- Obrazovne ustanove - Službe za zapošljavanje - Općinska lokalna uprava
Pokazatelji	- Broj inoviranih programa

Cilj 1	Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada
Mjera 1.4.	Poticati razvoj cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih
Opis	Kroz ovu mjeru žele se promovirati programi cjeloživotnog učenja, kako bi odrasli/nezaposleni stjecali neophodna znanja i vještine i prije i nakon „ulaska“ na tržište rada. Neophodno je da se Centri za cjeloživotno učenje povežu s tržištem rada / poslodavcima kako bi kroz njihove programe polaznici stjecali i podizali razine vještina i kompetencija sukladno uvjetima na tržištu.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Za sektore razvijene na području općina i grada vršiti kontinuirano istraživanje u cilju saznanja neophodnih kompetencija potrebnih za njihov dalji razvoj - U skladu s rezultatima istraživanja organizirati programe obuke kako za zaposlene i nezaposlene, tako i za poslodavce a čime će se poboljšati njihove vještine i stručnost - Pripremati programe osposobljavanja radnika koji su u opasnosti od otpuštanja - Razvoj aktivnosti za podizanje profesionalne motivacije i razvoja - Razviti svijest stanovnika/ca o potrebi uključivanja u programe cjeloživotnog učenja kroz kontinuiranu promociju - Razviti kapacitete (stručne, materijalne) pružatelja cjeloživotnog učenja za unaprjeđenje provedbe postojećih i izradu novih programa
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Poslodavci - Zaposleni - Nezaposleni
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Obrazovne ustanove i centri za cjeloživotno učenje - Poslodavci - Jedinice lokalne samouprave - Službe za zapošljavanje
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj realiziranih programa cjeloživotnog učenja - Broj polaznika programa cjeloživotnog učenja - Povećanje broja zaposlenih

Cilj 1	Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada
Mjera 1.5.	Potporna unaprjeđenju kapaciteta djelatnika i uvođenje novih metoda rada u obrazovnom sustavu
Opis	Česte promjene i novine na tržištu rada, promjene trendova, uvođenje novih tehnologija zahtjeva razvijanje ljudskog kapitala u sustavu obrazovanja kako bi nastavnici i profesori mogli prenositi znanje i vještine na učenike.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Uskladiti postojeće kurikulume (nastavne planove) s potrebama tržišta, razvijati temeljne kompetencije i znanja u komunikaciji s obrazovnim kadrom u školama. - Poticati razvoj programa cjeloživotnog učenja za uposlenike obrazovnih institucija.
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Nastavni kadar obrazovnih institucija - Poslodavci - Djeca i mladi

Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Obrazovne ustanove - Javne institucije koje su zadužene za razvoj i provedbu politika obrazovanja - Ustanove za obrazovanje odraslih - Jedinice lokalne samouprave
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Rast broja novih mehanizama, metoda, tehnika i sredstava u obrazovanju - Broj obrazovnih programa za nastavni kadar obrazovnih institucija

Cilj 1	Unaprijediti sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i jačanje kapaciteta ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada
Mjera 1.6.	Unaprjeđenje kapaciteta i jačanje kompetencija postojećih zaposlenika
Opis	I zaposleni radnici, zbog ubrzanog tehnološkog razvoja, mora usvajati nova znanja i vještine kako bi ostali konkurentni na tržištu rada.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Definirati i razvijati temeljne kompetencije i znanja u sektorima koji su dominantni na ovom području, - Aktivno poticati razvoj programa cjeloživotnog učenja za već zaposlene - Unutar poduzeća organizirati obuke za zaposlene u cilju poboljšanja njihovog znanja i kompetencija
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Poslodavci - Zaposleni
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Poduzeća - Udruge poduzetnika - Jedinice lokalne samouprave
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj zaposlenih koji je sudjelovao u obukama - Broj poduzeća koja traže edukacija za svoje zaposlene

Cilj 2	Povećati zapošljivosti i poticanje mobilnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i gradu Zavidovići
Mjera 2.1.	Podrška daljem razvoju poticajnih mjera zapošljavanja; usklađivanje ponude i potražnje tržišta rada
Opis	Federalna Služba za zapošljavanje svake godine kreira politike zapošljavanja koje bi trebale dovesti do povećanja broja zaposlenih kao i usklađivanja ponude i potražnje tržišta rada. S ovim aktivnostima treba nastaviti i u buduće.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Nastaviti provoditi redovne analize potreba lokalnog tržišta rada - Usklađivati upisne kvote za srednjoškolske sukladno potrebama tržišta rada - Poticati suradnje između Službi za zapošljavanje, obrazovnog i gospodarskog sektora kroz interventne mjere (razvoj programa osposobljavanja radnika/ica za nove tehnologije, stipendije, dodatna nagrađivanja, usavršavanje na radnom mjestu) za stjecanje znanja i vještina - Jačanje sustava cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja - Razvoj modela praćenja pripadnika ciljanih skupina vezano uz uspješnost zapošljavanja po završenom osposobljavanju
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Nezaposleni - Udruge poduzetnika - Poduzetnici
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Službe za zapošljavanje, - Jedinice lokalne samouprave - Poduzetničke potporne institucije
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj mjera u sklopu politika zapošljavanja

	<ul style="list-style-type: none"> - Broj osoba uključenih u obrazovanje za tržište rada u sklopu ovih mjera - Broj osoba koje su korisnici interventnih mjera u stjecanju znanja i vještina u suradnji obrazovnog i gospodarskog sektora - Udio zapošljavanja po završenom osposobljavanju
--	--

Cilj 2	Povećati zapošljivosti i poticanje mobilnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i gradu Zavidovići
Mjera 2.2.	Potporna jačanju kapaciteta i razvoju sektora malog i srednjeg poduzetništva
Opis	Ovom mjerom se želi dalje poticati poduzetništvo putem otvaranja novih poduzeća i novog zapošljavanja u svim djelatnostima koje su značajne za lokalne jedinice i grad, kao i podržavanje daljeg razvoja postojećih poduzeća.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Promovirati poduzetništvo u cilju ohrabriranja otvaranja novih poduzeća - Jačati poduzetničke vještine kod zaposlenih i nezaposlenih osoba - Pružati potporu poduzetima za razvoj novih proizvoda i usluga - Sustavno pratiti potrebe gospodarstva: razvijati alate za praćenje deficitarnih zanimanja, motivirati poslodavce za iskazivanje potreba, prepoznati strateške djelatnosti
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Poduzeća - Obrti - Nezaposlene i zaposlene osobe - Učenici
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Jedinice lokalne samouprave - Potporne institucije (razvojne agencije, pod.inkubatori,...) - Udruženje poslodavaca - Organizacije civilnog društva
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj novoosnovanih poduzeća - Broj novo razvijenih proizvoda i usluga - Vrijednost potpore koja su poduzeća dobila

Cilj 2	Povećati zapošljivosti i poticanje mobilnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i gradu Zavidovići
Mjera 2.3.	Promovirati inovativne oblike rada
Opis	U cilju povećavanja zaposlenosti u općinama Usora, Maglaj, Žepče i gradu Zavidovićima uz istovremeno zadovoljavanje potreba gospodarstva za radnim snagom, neophodno je promovirati inovativne oblike rada poput rada od kuće, fleksibilnog radnog vremena, dijeljenog radnog mjesta i sl.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Promovirati prednosti inovativnih oblika rada (rad od kuće, hibridni rad, fleksibilno radno vrijeme, dijeljena radna mjesta,...) prema poslodavcima u promatranom području - Razviti sustav podrške i poticaja za uvođenje inovativnih oblika rada kod poslodavaca - Ostvariti uvjete za rad digitalnih nomada i freelancera - Uskladiti zakonske akte s novim oblicima rada
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Poslodavci - Zaposlene osobe - Nezaposlene osobe - Učenici
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Jedinice lokalne samouprave - Službe za zapošljavanje - Poslovni inkubatori i zone - Lokalna razvoja agencija
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj radnika/ica uključenih u aktivnosti inovativnih oblika rada

	- Broj poduzeća koja usvajaju inovativne oblike rada
--	--

Cilj 3	Razviti i podržati inicijative za stvaranje jednakih mogućnosti i prilika za zapošljavanje ranjivih grupa društva
Mjera 3.1.	Promicanje i potpora jednakim mogućnostima u obrazovanju i zapošljavanju za sve dionike tržišta rada
Opis	Kreirati i realizirati programe obuke za pripadnike ranjivih grupa društva (mladi, nezaposleni starosne dobi preko 50 godina, žene, invalidi) a koje će imati za cilj njihovo zapošljavanje.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Jačati programe aktivne politike zapošljavanja za ranjive skupine - Jačati zapošljavanje i stvarati mogućnosti uključivanja osoba u tržište rada putem radionica, cjeloživotnog obrazovanja, uključivati u programe aktivne politike zapošljavanja - Organizirati sajmove poslova za ranjive skupine, dane karijera - Poticati otvaranje start-upa mladih i žena
Ciljna skupina	<ul style="list-style-type: none"> - Mladi - Žene - Stariji od 50 godina - Osobe s invaliditetom - Dugotrajno nezaposlene osobe
Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> - Službe za zapošljavanje - Jedinice lokalne samouprave - Lokalna razvojna agencija Žepče
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj korisnika aktivnih mjera zapošljavanja - Broj organiziranih sajмова poslova, dani karijera i sl. - Broj projekata usmjerenih na zapošljavanje ranjivih skupina

Cilj 3	Razviti i podržati inicijative za stvaranje jednakih mogućnosti i prilika za zapošljavanje ranjivih grupa društva
Mjera 3.2.	Poticanje praktične nastave kroz ulaganje u opremanje radionica prilagođenih osobama s teškoćama
Opis	Zbog neusklađenosti potreba tržišta rada i obrazovnih programa namijenjenih osobama iz ranjivih grupa, a s posebnim fokusom na osobe s invaliditetom jedna od prepreka za zapošljavanje ove ciljane skupine je nedostatak znanja i vještina koje su posljedica nemogućnosti uključivanja u obrazovnim sustav. Stoga je cilj ove mjere osigurati mobilnost i pristupačnost javnih građevina i prostora, ali i povećati dostupnost usluga prijevoza za ciljanu skupinu.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Utvrđivanje i razvijanje odgovarajućih programa obrazovanja prilagođenih potrebama tržišta rada i mogućnostima ciljane skupine. - Poticanje osiguravanja mobilnosti i pristupačnosti javnim građevinama i površinama za osobe s invaliditetom i osobe s otežanim faktorom zapošljivosti - Osiguravanje pristupačnosti javnoga prijevoza za potrebe osoba s invaliditetom i osoba s otežanim faktorom zapošljivosti - Razvijanje učinkovite politike zapošljavanja ove ciljane skupine
Ciljna skupina	- Osobe s invaliditetom,
Nositelj	- Jedinice lokalne samouprave i ostali dionici na tržištu rada i udruge
Pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> - Broj odgovarajućih programa obrazovanja - Broj korisnika programa - Broj programa osposobljavanja i prekvalifikacije prilagođenih osobama s invaliditetom

8. INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR

U skladu s članom 43. Zakona o obrazovanju odraslih („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 5/23 i 13/18):

1. Obrazovanje odraslih je zajednička odgovornost Kantona, jedinica lokalne samouprave, poslodavaca, zaposlenika, privrednih i stručnih asocijacija, udruga, obrazovnih institucija i pojedinaca.
2. Sredstva za financiranje obrazovanja odraslih mogu biti osigurana iz javnih sredstava, sredstava poslodavaca, polaznika i drugih izvora u skladu sa zakonom.

U narednom članu 44. Stav (1) istog zakona:

(1) U budžetu Kantona obvezno se osiguravaju sredstva za:

- a) troškove izvođenja programa osnovnog obrazovanja odraslih za osobe koje imaju neprekidno mjesto prebivališta na području Zeničko-dobojskog kantona najmanje 12 mjeseci prije raspisivanja javnog poziva
- b) troškove plaćanja, unapređenja i razvoja obrazovanja odraslih

Općine Žepče i Usora imaju nadležnost nad osnovnim i srednjim obrazovanjem , te one mogu osigurati sredstva iz općinskog budžeta, kao i iz projekata koje se realiziraju u suradnji s drugim institucijama ili poduzećima.

Federalna služba za zapošljavanje kroz kreiranje politika zapošljavanja također može da osigura financijska sredstva za provođenje obuke, odnosno da nastavi za mjerom Obuka i rad koju kreira od 2020. godine. Također, kroz određene mjere date u tabeli 40. Federalna zavod za zapošljavanje potiče i zapošljavanje ranjivih i socijalno ugroženih grupa.

Nevladine organizacije također, kroz buduće projekte mogu da osiguraju dio sredstava koja će biti usmjerena na programe edukacija za deficitarna zanimanja ili ranjive grupe.

POPIS TABELA

Tabela 1 Broj registriranih pravnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017-2021. godina.....	10
Tabela 2 Broj registriranih pravnih subjekata u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu od 2017-2021. godine.....	10
Tabela 3 Pregled broja pravnih subjekata prema djelatnosti u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017-2021. godina.....	12
Tabela 4. Pregled broja pravnih subjekata prema djelatnosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu 2017-2021. godina	14
Tabela 5 Glavni ekonomski pokazatelji Zeničko-dobojskog kantona za period 2017-2021. godina.....	21
Tabela 6 Ostvareni izvoz i uvoz općina Maglaj, Usora, Žepče, Zavidovići i Zeničko-dobojskog kantona u periodu 2017-2021. godina	22
Tabela 7 Kategorizacija jedinica lokalne samouprave i Kanton prema indeksu razvijenosti	23
Tabela 8.Rang razvijenosti općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići u periodu 2017-2021. godina.....	23
Tabela 9 Poslovne zone u općinama Zeničko-dobojskog kantona.....	25
Tabela 10 Površina i broj stanovnika općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići u periodu 2017-2021. godina	29
Tabela 11 Broj ženskog stanovništva u Zeničko-dobojskom kantonu.....	30
Tabela 12. Dobna struktura stanovništva općina Maglaj, Usora, Žepče i Grada Zavidovići u periodu 2017-2021. godina.....	30
Tabela 13 Pregled radno sposobnog stanovništva u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu od 2017. do 2021. godine	31
Tabela 14 Prisutno i odsutno stanovništvo u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu 2017-2021. godina	32
Tabela 15 Stopa nezaposlenosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići u periodu 2017-2021. godina	33
Tabela 16 Ustanove predškolskog obrazovanja u općinama ZE-DO kantona	34
Tabela 17 Osnovno obrazovanje u općinama Maglaj, Usora, Žepče i Gradu Zavidovići i Kantonu	35
Tabela 18 Srednjoškolsko obrazovanje u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Kantonu	38
Tabela 19 Visoko obrazovanje u Zeničko-dobojskom kantonu, fakulteti i smjerovi.....	40
Tabela 20 Broj upisanih i diplomiranih studenata u Kantonu u periodu 2017-2021. godina	42
Tabela 21 Srednjoškolsko obrazovanje odraslih – zanimanja za koje se educiraju odrasli u školama u Maglaju i Zavidovićima.	46
Tabela 22 Prosječan broj zaposlenih i neto plaće po djelatnostima u Zeničko-dobojskoj kantonu u periodu 2017- 2021. godina	47
Tabela 23 Broj zaposlenih i prosječna plaća u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojskoj kanton u periodu od 2017-2021.godine.	49
Tabela 24. Stopa nezaposlenosti u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017-2021. godina.....	50
Tabela 25. Nezaposlenost prema školskoj spremi u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojski kantonu u periodu 2017-2021. godina.....	51
Tabela 26 Nezaposlene osobe u Zeničko-dobojskom kantonu prema zanimanjima.....	53
Tabela 27 Dobna struktura nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2017. – 2021. godina.....	55
Tabela 28 Nezaposlenost žena prema školskoj spremi u općinama Maglaj, Usora, Žepče, Gradu Zavidovići i Zeničko-dobojskoj kanton u periodu 2017-2021. godina	56

Tabela 29 Procentualno učešće žena prema stručnoj spremi u ukupnom broju nezaposlenih osoba u ZE-DO kantonu	57
Tabela 30 Pregled broja nezaposlenih osoba prema dužini trajanja nezaposlenosti	57
Tabela 31 Iskazane potrebe za radnom snagom u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2019-2021.godina	58
Tabela 32 Slobodna radna mjesta prema djelatnosti u Kantonu u periodu 2019-2021. godina	59
Tabela 33 Iskazana potreba za radnicima prema stručnoj spremi u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2019-2021. godina	59
Tabela 34 Pregled pet (5) zanimanja s najvećom iskazanom potražnjom u Kantonu u 2021. godini. .	60
Tabela 35 Broj mladih evidentiranih kod Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona.....	61
Tabela 36 Procentualno učešće mladih u ukupnom broju nezaposlenih osoba u ZDK.....	61
Tabela 37 Broj invalida na tržištu rada ZE-DO kantona	62
Tabela 38. Pregled broja nezaposlenih žena na evidenciji Službe za zapošljavanje prema stupnju stručnog obrazovanja.	63
Tabela 39 Struktura aktivnog stanovništva u općinama Maglaj, Usora, Žepče , Gradu Zavidovići kao i u Zeničko-dobojskom kantonu.....	64
Tabela 40 Pregled aktivnih mjera politika zapošljavanja u periodu 2017-2021.godina.....	68
Tabela 41 Broj traženih radnika u 2023. godini po djelatnostima	69
Tabela 42 Pregled zanimanja koja se najviše traže u 2023. godini u općini Usora	70
Tabela 43 Pregled zanimanja koja se najviše traže u 2023. godini u Gradu Zavidovićima	71
Tabela 44 Pregled zanimanja koja se najviše traže u 2023. godini u općini Žepče	72
Tabela 45 Očekivano kretanje broja nezaposlenih prema ključnim zanimanjima, 2021-2025. godina	73
Tabela 46 Očekivano kretanje broja maturanata 2021-2025. godina	74

POPIS SLIKA

Slika 1 Geografski položaj Zeničko – dobojskog kantona u Federaciji	3
Slika 2 Mapa Zeničko - dobojskog kantona	5
Slika 3 Teritorija općine Maglaj	6
Slika 4 Karta općine Usora	7
Slika 5 Karta općine Žepče	8
Slika 6 Karta Grada Zavidovići	9

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 Kretanje potreba za radnom snagom u Kantonu u periodu 2017. – 2021. godina	67
---	----